Vires Plãtæ, eius cõpoſitione deſtructa

- Peculiari plantæ in illis nexu, nil ferè aut parum immutato; vt eædem ſeruentur plantæ vires, ab ipſis imprimentibus.
  - Ducibus, vel Cruribus medicinæ, vtdicũt, inde primo
    - Experimento. *Hæc prima quidem, & certior quadam Præceptio quæ & temperies, & quæ inde emanant facultates patent, nec alia illa innoteſcunt, quæ aliqua ſaltem in tanto doctrinæ faſtu, & ſapientiæ hodierno præſertim luxu diffluentibus auro ſerico, multicoloribus multiſoniſq. pompis humanæ ignorationis multo quidem latius fuſæ, cõfeſſione,* occultæ *dicuntur* qualitates. *Sed quãuis periculum facere periculoſum ſit, factis tamen aliena ope periculis vti, iucundiſſimum, & abſq; vllo periculo; ita in hac medicina frequentiſſimũ eſt, Dioſcoridis, Galeni, Recchi, & huiuſmodi Scriptorũ beneficio, quos potius quam nares, aut linguã, vel peritiores Medici conſulere ſolent: nec ſolum rationes, indiciaq; facultatum, & quæ inde dogmata poſterius habere; ſed hæc omnia periculis illis antiquis, eleganti addita ratiocinatione ſuperſtruere conſueuere; dum ab his vſum, à ratione ornamenta dumtaxat diſputationum ſibi adſumere queunt.*
    - Ratione *Quæ ſi vera eſſet, vel potius veram noſceremus, & nihil imponeremus noſtri, primas ferret; ſed non rarò, & plauſum, & pulchritudinem potius habet; quam veritatem. pulchra profectò rationis eſt ſi eam in ſtomacho hilaritatem facere ſericum dicamus, quam oculis exhibet colore, eamque aurum voratum, quam detentum marſupio.*
- Particulis cõminutione cõfuſis.
  - totis / partibus; collectis / ſeruatis / præparatis. varijs tẽpore loco, modiſq. ope Pharmacopæorum vnguẽtariorum.
  - Receptis / Appoſitis; varia: Cõiunctione, Penetratione, Contactu, Geſtatione, quę Amuleta.
  - Siue puluere, ſiue liquore ducente, aut iungente, cõponente multiplici Pharmacopæi artificio, & aquæ, & ignis ope.
- *Penitiori* ferè nexu *immutato.* pag. 920.

TEMPERIES Radix Fũdamentũ Prænũcia Facultatum

Huius Indicium Odor *quo ſaporis ſocietate quadam cum illo quoque ſimilia nomina cõquiſiuit, potius autem pari obſcuritate, & multitudine, & dicitur, & latere ſolet, & quoad Plãtas in floribus ferè præſignis eſt, reliquis autem in partibus omnibus, in eadem plãta, vt plurimum ſibi ſimilis, quod rarò in ſaporibus contingit. Innumeros certè potius animo deſignaueris res per ipſas diſcurrens.*

- *Acutus*: Acutus, Acer, Aromaticus, Viroſus teter, Aſper
- *Suauis*: Dilutus, Suauis, Iucũdus, Leuior
- *Inodorus*: Grauis, Putridus, ſitum ref., Inodorus

Odores ſaporibus proximi non confuſi, nec fœtores ab illis niſi voluptas diſtinxerit. pleniores alios, ac diuturniores ſpiritus fecerit ſpiſſus, & pinguedo. Ineſficaces illos ne credas, Texaxapotla moneat quæ lapides terebrat: Maru Cortuſi, quod cerebrũ percutit: Cæpe quod in lachrymas oculos ſtimulat. Sarcire nutrimẽto quodã ſpiritus, indeq. virẽs, dicant vel ſyncope correpti.

Indicium, & arrha. Sapor *In pleriſque plãtis diuerſus, in paucis tota plãta ſimilis.*

- *Vnus*
  - *Perceptibilis*
    - *Simplex*
      - *Calidus*
        - *Magis partium*: *Tenuium* — Acris; *Craſsiorum* — Amarus, Nitroſus, Salſus
        - *Minus, & pro diuerſa tenuitate, ac humiditate diuerſus.* — Dulcis
      - *Frigidus*
        - *Craſsiorũ partium terrarũ*: *Magis* — Acerbus; *Minus* — Auſterus, Adſtringens.
        - *Subtilium aquoſarũ partiũ, & anceps.* — Acidus
    - *Mixtus diuersè ex ſimplicibus diuerſis, qualem plerumque eſt reperire, vt vinoſus ex acido, & dulci.*
  - *Imperceptibilis ferè inſipidus nobis, ad torporem*
    - *Aqueum*: *Subtilibus* — Aquinſipidus. *Craſſius*: *glut.* — Humilentus; *ping.* — Oleoſus
    - *Terreum*: *Non ſine ſucco* — Adoreus; *Aridius.* — Ligniterreus
- *Plures in diuerſis ſcilicet Plantæ partibus diuerſi: ſumas exempla in pomis Punice, & Citrij, corticibus inquam, carne, & nucleis.*

Perſtãs / Mutabilis: Ætate, Maturitate, Aëre, Loco, Arte

Nec tamen inſignes ſapores inſignes conſequũtur plantarũ vires. Scorzonera illa mirabilis Alexipharmaca, & Catharti ca Michuacanica vix quidquam ſapiunt: & ſumma in fũgo virulẽtia cibi cõſueta, & grata à ſpecie tegitur. Leti fer ille Napellus inſipidus eſt.

Colores qui in plantis numeras, vt inde non tingendi quidem, ſed & quaſcunque teneas, & qualitates, & vires, quod tot eſſe virtutes in ipſarum qualibet, quot colores audiſti, difficile ſanè opus tentas difficile iudicium. Nimis enim in vnaquaq; multi. tactus pariter experimẽta nõ felicius addes. pauca hic prorſus notat, & plurimum falli ſolet. Concoctionum, cruditatum, aſſationum, impuritatum rationes à coloribus, ſiue ſuperficiei contrectatæ notis, deductæ in incerto habentur. Interim dum ad numerum redigere contendis, ſi minutius inſpectare volueris cõfitearis omnino neceſſe erit, omnes illos in vnaquaque parte, in vnoquoque comparere corpuſculo. Vnde multo commodius redieris ad quæ ſuperius indicia, vel ex ipſis natalibus, aut etiam ſignificantibus figuris.

Simplicis alicuius plantæ ſeiunctim. Compoſiti, ſcilicet ex pluribus plantis. Quandoq. alijs etiã ex materia Medica vniuerſa adiunctis.

Cõplexio

- Medica *antiquorum*: *Caliditas, Frigiditas, Humiditas, Siccitas*: Simplex 1, Cõpoſita 2, Cõbinata 3, *vt cal. ſicc.* 4 — grad. *init. med. fin.* *Varia in omnibus intenſione, & remiſſione, effectus ratione habita.*
- Chimica *nuperorum*: Sal — Cinere — *Sapore*; Sulphur — *Flãma* — *Odore*; Mercurius — *Fumo* — *Colore*. *Huic Bitumen ſubſtituit Libauius.*

FACVLTAS pag. 919. & 9

Conditio in alterius corporis ingreſſu, & ſubactione partium adinuicem.
- Simil.: Similares, Diſſimilares.
- Conſiſtentia: tenuis / craſſa; laxa / cõſtricta; lenta / friabilis; grauis / leuis

Qualitates poſteriores à Medicis variè, primarum è complexu gradatim deductæ; diſtantiæ ab illis, operoſique

- Secundæ. Emolliendi, Indur. Adſtring. Contrah. Incid. Rar. Cond. Aperien. Conſtip. Attrah. Reper. Abſterg. Expurg. Cicen. diſcut. Obſtruen. Incraſſ. Exten. Anodina. Narcot. Cauſt. Sept. Emplaſt. Siſten. Congel. Fund. Tend. Laxan. Exaſp. Len. Alin. Suppur.
- Tertiæ. Sarcotica Conglutin. Epuloticaque Cicatr. Call. induc. Diuret. Lithonthrip. Menſ. ſecũd. pellen. Vener. Lac verm. Gen. Spermat. Bechica Soporifera, Roborantia. Læuig. Lubric. Colliq. Vren. Concoq.

Sedulis hoc cõmẽ plãtibus, vt opus inde deducant ipſiſſimã anſã ſuas notas habet, inſcriptos ſcilicet ſtirpiũ figuris characteres, quos ſignaturas nuperi dicunt, quãuis rideat Dodonæus, vt obnoxias fortè pluribus exceptionibus, quam Grãmaticorum regulas, nec cõuictione firmatas. At indicia nõnulla ſatis in his eſſe poſſunt. Habet & quę prægustatione quadam nobis ſubminiſtrẽt animalia, natura docẽte Chelidoniã poſſe ad oculos oſtendentibus hirundinibus, Dictamnũ ceruos, & huiuſmodi plura, vt ut illa, quę de Pico, & Vpupa feruntur plura, fabulam ſapiant, & impoſturas.

Hęc perquiſitionib. vtitur à tẽperie, & conditionibus ingreſſũ habens.

Fuſarũ ſcilicet in halitũ particularũ receptione odores habemus, & quãuis remotiſſimè illos percipiãt nares non tantũ canũ, muſcarũ, & vulturum [ſi & hi cadauera præſentiunt antequam fiant] ſed & ægritudine lõga cruciatorum, quibus expedita magis inſtrumẽta apertæ que viæ; minimè tamen diſcernere, proprijſque nominibus diſtinguere tã multas, tã remotas diuerſitates valemus. Horũ pleniorẽ guſtum in proxime ſeq. pag. ſumas licebit, pcipuè nimirũ in plãtis dignotionis, vnde plurimũ, & ipſæ dignoſci poſſint; quarũ p cõtactũ impreſſis in linguã particulis attritione in liquorem ferè deſtructis, ſaporẽ dum habemus, haud parua nobis conſiſtentiæ quoque pars imprimitur. Porrò ex terrena ſubſtãtia aquea humiditate mixta deſcribi omnes ſolẽt, dum ad numerũ, & regulas, ſed ægrè quidẽ reducũtur. Quæ à ſaporibus proximè pagina in altera minutius examini ſubijcere voluimus. Hæc verò quæ inde ducũtur ãplicius certè potiusq. ratione partium tũ recipientis rei, tum in illam aduenientis; pro receptionis, connexioniſq. modo habeamus, & vtrinque vel quiete, vel motu; trãſeundi, & permutandi vicibus; egreſſu aut retentione, ablatiſq. ſi ue relictis hinc inde particulis, in alios, atq; alios ſta...

Sapores, quibus ſcilicet Plantæ tibi ſapiant, tu illas plurimum ſapias.

Act.

ACRIS

ſeu acutus, cal. ſic. imò igneus ſubtiliſſimo ſale terreis in feruidã, atque vrentem concitationẽ vnito, vehementer citoq. agit, penetrat, aperit, à lõginquo attrahit, incidit, ſeparat, rodit, attenuat, calfacit, imò vrit & inflãmat, reſoluit, diſcutit, farctu liberat, excoriat, vlcerat, cruſtã facit, perrumpit, moleſteq. incitare ad expurgationem, & perpurgationem quoquouerſum valet. Summam ad vſque ſiccitatem, & calorem, ſed varijs gradibus promouent, prout tenuior, aut craſſior, & diuerſæ corpulentiæ materia accenditur. eſt in

Ex Aqua, & Terra tenuiſſimæ particulæ. — Ipſiſſimã prope ignis aciem ad perſoluendum cõcitatæ. — var. — ten.

- tenuioribus præſertim Diureticis
  - Intenſior in ſiccioribus. Pipere, Euphorbio.
  - Remiſſior in humido aqueo aliquantulum perfuſis Allio, Cæpis, Porro, Naſturtio, Sinapi, vnde & arte per aquam temperari ſolet, ſi bis, terve ea fiat decoctio.
  - Chilli, Anchoa
- craſsiuſculis cauſticis: Ranunculo, Chamælæa, Clematide, Thapſia.

euertendo — in tenuiſſimo ſoluendo — in tenui, & acuto ancipites — in corpore actiuo — incidendo

AMARVS

Terra vſta.

Triſtis. Naturæ viuentium aduerſus, guſtu linguam diuellit: conſtare dicitur terreis combuſtis partibus, craſſiuſculis quibuſdã, alijs verò ſubtilibus, vnde calidum habeas, & forti coagulatione frigoris ope, ancipiti, & falſa ratione ſimul tam in calidis, quam in frigidis, tam in leuibus; quam in grauibus comperimus, nec Opij, & fructum ante maturationem frigiditas in confeſſo eſſe pariter poſſit. Chilpanxochitl, Eloquiltic, Olcacatzan, & aliæ Reccho, & frigidæ, & amaræ ſunt. aquea potius quam terrea Colocynthis eſt. Ineptum nutritioni ſolum omnes fatentur, aperire plures ſcribunt, ita vt orificia venarum reſeret, hæmorrhagiam, & ſitim excitet, ſanguinem fluere faciens. tenuare, incidere, mordere, exaſperare, abſtergere, liquare, attrahere; minus tamen vehementer adurere & ſiccare, & conſumere, putredini tamen reſiſtere, ſuperuacuos humores abſorbendo, & dulcedini aduerſando: calidum tamen & ſiccum ad ſecundum vſque gr. volunt. notatur in

Craſſiuſculè ſc. terra in ignem vſque adustione ad ſubuertendũ nota — mat. craſ.

- Abſinthio, Ciuipatli, Tepatli. Centaurio min. Ariſtolochia. Amygdalis amaris, & rancidis. Fructibus immaturis.
- Colocynthide quę inde in ſacris pag. mors in olla.
- Melle Sardo antiquo. Opio. Aloë.

abeſt pinguedo. adeſt grauitas.

Nitroſus.

Terra ſpiritib' cõpulſa.

Med. inter ſalſ. & amar. hoc imbecillior, illo intẽſior dicitur: ſed cum vox tantum ap. Medicos craſſa remaneat, famigerato iam Nitro, nullibi ferè expoſito, nil mirũ ſi eius ſapor obſcurus pariter ſit. Salſamarus tamẽ colligitur, & quod affertur rarũ ad indicationẽ potius, quã vſum à Phyſiolog. pro legitimo Nitro, quodve Halinitri nomine à nuperis ſubſtituitur, potius cũ vehementi ſalſo adſtrictionem exerit, quã amarorem: quiſqs tñ extra ſalis familiã haudquaquã ierit. aluũ mouere, renes abſtergere notatur. in

ad mordicãdũ & corrodẽdũ — Nitro Arab. Baurach. Helxine Blito. Beta Braſſica.

SALSVS.

Cal. ſic. ad 2. gr. notãt, terreſ. mixt', varius, nõ igneus, ex aduſtione terreſtriũ dicitur in mari, & cũ ſiccis, amariſq. aquoſũ permiſcetur. angulos certẽ exerit, ſed proximos rectis, hiſce aperire poris eſt, incidere, mordicare, exaſperare, abſtergere, mundare, cõturbare, ad expulſionẽ pũgere, expurgare, ventriculum ſubuertere, ſitim mouere, pariter ſiccare, humores ebibẽdo obſtruere, aggregare, denſare, roborare, conſtringere, contrahere, obſcura adſtringendi, vi condiẽdo ſeruare, prout diſpoſitis partibus applicari contigerit. in

— rodendo

Kali Salſola, Saliſica Rauennatũ & maricolis, & in Ciceris tãtũ folijs obſeruatur, cũ acerbo in Rohẽ præſertim cort. fructus.

Vis corroſiua.

DVLCIS.

Cal. citra vſtionem, & cum humore tẽperatus, & ſiccitatis modo; ad primũ aiunt, gratæ ſcilicet ſalſedinis initiũ craſſiuſculis parumper in igniculos motis partibus. Solus nutritionẽ facit, coquit, & anodynus digerit, rareſacit, æquat, matura reddit, lenit, laxat, lauat, & quia citius rapitur, replet & hepar, & lienem obſtruit. Numquam frigidum faciunt, niſi parum dulce; & nimis aquoſum. ſeſe magis, minuſq. exerit. in

Glycirrhiza. Cypero eſculento. Polypodio. Tzonpelicx ihuitl. Fructibus pleriſque, præſertim Palmę Ficus. — Melle. Manna. Saccharo.

Vis amica — nutriendo conueniens. — mat. — Terraqueæ cum ſpiritu temperatæ partes. — med.

ACIDVS

Anceps, & qui nõ parũ contrarijs qualitat. indeq. facultatũ æſtimationib. Medicos angat. Nobilis Vitriolo controuerſo. Nobilior craſſiuſcula apud vulgares Philoſophos caloris, & frigoris obſcuritate. Frig. & ſiccũ dicũt ad 2. vſq. partib. ſubtiliſs. ſubſtantiæ aquoſe indigeſtæ cõſtituunt. quaſi indigeſta humida nõ ſit aqua, nec calida ſi aquoſa ſubtilitas, quaſi indigeſtio igniculos addere poſſit citra calorẽ. Inde guſtũ ferit, nauſ. tollit, appetit. citat, penetrat, mordicat, rodit abſq. calore, pariter denſare, repercutere dicitur, quod frigidũ eſt apud Medicos, nec ſolũ; ſed & aperire, abſtergere, exaſperare, attenuare, farctu liberare, perpurgare. Alijs interim nõ ſoluere, nec diſſipare quod ſubſtãtia, frigiditas obſit, imò alte ſubeũtis frigoris beneficio fluxiones ſiſtere. Mundare omnibus & incidere eatenus vt rodat, & penetrãdo ſæpe in cõſtipatione refrigeria ſedare, & ſãguinis eruptiones ſiccitate v... lida: putred. reſiſtere, à calore denique, calceq. fieri, ſed frigido finiri. Colligamus & vrere & pe... gerare; ſiccare quamuis ab humore. Vel potius eſſe & aquæ; caloris & frigoris, contrariorum om... vt facilè dubites an à ſe quoque differat. eſt aute...

Oxalide Oxy, Tomatl, Omphacio, Berberi, Oxygeranio Mexic. — medio quodã modo in Limonum & Citrij ſucco — ſed Aceti ipſius ad... accedit, & acris aff... ob putredinẽ dicũ... cilem tranſitum à ... ad feruorẽ; ab aqu... faciunt, nec tamen...

Aqu... Te... ſci... in... qu... de... ci... tu...

ACERBVS.

ſtringendo — mat. craſ.

Ponticus linguam contrahit, & inæqualiter exiccando exaſperat, denſat, coarctat, incraſſat, frigidus, terreus magis in

Cornis. Caſtaneis ſylueſtribus. Rhoe. Cupreſſi nuc. Copalxochotl. Mizquitl. Sorbis. Galla Malicorio.

Auſterus.

Stipticus, ſubacerbus, minus frigidus, & ſiccus, exaſperat minus, linguam moderate conſtringit, ... ſtit, ac roborat, aqu... magis in

Pyris, Cornis, Vuis, Meſpilis, Prunis — im...

Refrigerant, reſiccant, ad tertium gradum vſque, v... adſtringunt, repellunt, concraſſant, externam ſ... ciem condenſant, corrugant, claudunt, indura... ſenſim qualitatem deponunt, ſimulq. à Scri... ptoribus non raro confundi ſolent.

Vis alexipharmaca.

Adſtringens.

Sicc. craſ.

Auſterus imbecillior, remiſſum dicunt, vt Cydonij mali. & Polygoni Roſæ, & Hyoſcyami quibuſdam.

Med.

OLEOSVS.

Aqua in aereũ elaxata, coagmẽtu.

Pinguis, vnctuoſus, temperatus, ab humido, aëreo, & moderato calore: aqueum alij admittunt. Tardus & imbecillis, oblinit guſtus inſtrumenta. Agendo humectat, lenit, mollit, laxat, obſtruit, flatus, & nauſeas excitat, obſcura quadam & remiſſa dulcedine, & ſubſtantiæ mediocri modo. in

Oleis, & quæ huiuſmodi ſunt ſuccis, & in Malua, & Althæa, & congeneribus, quæ ad Humilentum accedunt.

Pinguis relaxãdo.

— ſeſe inſinuante — in liquore — ſeſe inſinuante — ſeſe apponente.

HVMILENTVS.

Craſſa, lentaque materia aquea ſcilicet, in qua terra ipſa bene quidem diducta corpulentiam fecerit, humida guſtum minimè afficit, Dulci craſſior, crudaq. magis. Emplaſtica infarcire meatus, diſiecta conglutinare, exaſperata lenire, incraſſare potis eſt. In Tragacanthinæ lachrymæ cremoribus, Amyli ſuſculis, in aquoſum glutinũ corporatis, Viſcidis diductis pulticulis, & mucilaginoſis dictis. Pomorum aureorum pulpa.

mat. craſ. — ſtig. oblc.

AQVINSIPIDVS.

Mucidus ſituoſus madefaciendo.

Ab aqua diffluente, nullius ferè terrenæ ſic... tatis participe, crudo, vagoq. cõſiſtit ſucc... vnde refrigerat quidem, ſed multo magis humectat à 2. ad 3. grad. dicunt. addamus tamẽ, ni vel in corpore, vel extra corpus noſtrũ inuerſione facta, acorẽ cõtraxerit, quo maximè incendet ad Medicorum admirationem vſque. in

Cucurbita. Anguria. Cucumere. Omimeztli. — Quinimo aqua ipſa, quæ aliorum Interraneorum venis caret quæ ſimplicior fluit

Paſs.

LIGNITERREVS.

Terra abſq. ſpiritu depreſſa protſus terrea. — mat. craſ.

Craſſior, hæc prorſus terrea, & iners ſaporũ fœx, poſthaberi quidem potuit, at non prætermitti. ſapit certe animantibus nonnullis, & caloris & ſpiritus & humoris non dicam nihil habere, ſed quod minimũ haberi poteſt. Chymici caput mortuum norũt. In lignis, terriſque, quæ metallicis venis, præſertim carent, arentibuſque, & exuccis magis corporibus.

Emortuo ſuperponendo.

Aqua ad Terram depreſſa ipſi ſcilicet Terræ bene in torpidum liquorem ſubacta — in corpore obtuſo —

ADOREVS.

Nec inter ſapores amplior, nobiſq. addictu magis, aut amicus. Abſcedit à dulcedine, quod pigra vix ſentiatur materia, ea tamẽ craſsiuſcula, ſed bene temperata ad terreã æquè ſubactã ſiccitatem, quę facillimè patiatur, & in corpus recipi, & ire queat, ſimulq. ſolideſcere. Omnis hic non Farris tantum, ſed farinæ ſapor, vnde & panis, & victus. Infrugũ granis omnibus, Aquatici Tribuli nucleo exiccato, & reliquis ferè in panificiũ aſcitis dignoſcitur.

Receptibilis imponẽdo.

VX — Paſsio.

Motus. Ignis; Ratione occupationis ſpacij. Paruitas. mutationis loci.

Imminutio.				Compoſitio.		
Humidum.				Siccum.		
Tenue.	Peruium.	Liquidum.	Molle.	Cedens. Ductile.	Durum.	Magnitudo. Lapis.
Soluitur.	Percurritur.	Humectat.	Lentum reddit.	Parū obſecundat.	Siccat Reſiſtit	
Diducitur.	Nil obſtat.	Lubricū reddit.	Conglutinat.		Arefacit.	

Soluit. Vrit. Percurrit. Penetrat.

Totum hic ex componentium, ſiue motu, ſiue ſedata diſſectione, & apertione, quæ vel impetat, vel tranſmittat magis, minusque; aut in ſolutum, ſiue compactum, concurrat, vel conueniat.

Quæ affuſæ confunduntur partes, & inua ſione, vel inūdatione potius, omnē ſuffocāt excitationem. — Occludunt que, & qua ſi dilutione quadā humore inſinuato, ob tundunt, lāguidosq. & onuſtos ſpiritus reddunt. — Leni, quæ irroratione motus tēperāt, & acriores in ſolutionē particulas in nexū vinciunt, duritieq. ab arido relaxant. — Interpoſita, quæ vias ſuccο induniunt, lubricasq. partes reddunt. — *Medijs, quæ perſtāt partibus, vt tractari æquè poſſint coagmenta.* — In humores, quæ ſubeūtes, alijs, in firmiorē complexum adiunguntur. — Vlterius quæ impactæ, ſuo reliquas ſucco adſtringunt, & colligant. — Cōfertæ, quæ magis cohærere, ſtrictiusque interponi poſſūt, & ſuccum exprimere, plurimumque haurire. — Siccius, diffusq. quæ imprimi, & opprimere, inq. cōpactum reſiſtere. Sunt qui hunc nō admittant, niſi cū vſtione.

Hos Matthiolus cum alijs pluribus non agnoſcit gradus.

Aquoſo vltimo, excedēte gradu, medijs, initijs liquoris. Siccant aliquantulū, manifeſtius, ſtrictius iā, vltimo.

Calidum.

Ingreſſum habens motum facit, parteſque hinc inde diſpenit, & rectè apponēdo, motas ritè collocat, dum modū ad æquitatem habet, vt deinceps.

Calefacit.	Subtiliat.	Nauſea. Caloris, vt ignis aqua venenoſa extinctio.	Flatus; Oppilatio. Obtuſæ actiones. Pigrities. Languor.	Motus mēbr. imbecil. reddit. Sang. & ſpiritus craſſ. Acrim. humorū obtuſa. Laxatio.	Lenitio. Lubricatio.	Temp. *Aequa diſtributio.*	Firmior, & vegetior in corpore conditio.	Colligatio. Adſtrictio.	Cōſtrictio meatuum. Tranſit. & excret. impedim. Expreſſio ſucci e corpore. Tabefactio	Humoris abſumptio. Interceptio. Suffocatio. Mors.
Digerit.	Aperit.									
Maturat.	Rarefacit.	Cucumeraceorum ſuccus N.		Blitum. Violæ. Lens pal.	Malua. Intybū. Cicorij flores N.		Verbaſcū. Braſſica. Beta.	Caſſutha. Amurca. Verbena.	Piper. Acacia. Sabina.	Sinapi. Naſturtiū. Iſatis ſat.

Physica. Medica. Abſoluta.

	Calefac. pr. percip. ignic. init. manif. efic. vehem. mira ſum vi			4	3	2	1	Grad.	1	2	3	4
E feruido impetu, cōflictus concitatior, qui varie diſpellat, accendat, deſtruat.	Inflam. Rubef. cauter ad bul. vel puſtul. Cōſup. mortif. Attractio. Acuitas.	Ololiuhqui Thapſia Euphorbiū	4					Calor cum Humore; Siccitate.		Aſſa A	Chilli Xochinacaztli	Allium G Coapatlis R Caniga R Ammi G
A cōmotione agmen & turba, quę diſcurrat diffundatur digeratur ad feruorem vique.	Iflam. init. colliq. in ſud. Attractio mod. Mordic. incif. Matur. coctio.	Aſarum Tomahuatlacopatlis Aniſum	3		Pinei parui A Coccum Nux Ind. I Sertula Camp. I Satyrium I		Lentiſcus A Lingua auis A		Fœnicul. Neriū G	Amomum G Dictamnū Cret. G Cinnamomum G	Acorus G Copallis R Molle R Ammi G	Hauſurū arbor A
Partium in te nutra tem diductio, & cōmotio.	Meat aper. ablata obſtruct. Rarefactio. Attenuatio.	Hoaxacan Apium Ezpatlis	2		Ex oleis plures Bugloſſum. Chryſolachanū.	Tlaquahuiti lepatlis	Horminiū A Phiſticū A Gezar A		Artemiſia Ocymū G	Anethum Balſamū G Coanerepilis R	Aloës Chamæpythis	
Prima quædā ex penetratione partiū excitatio ad motus expeditiores.	Innati humani caloris adauctio.	Chamæmel. Tuſſilago Tlaelpatlis	1				Saccharū Orchis A Kuſcle A	Pinei Lini ſemē Halimus Lens Faba G Frumentū A	Anthemis G Quauhxiolotl R	Nardus G Eruum G Agaricus G	Abſinthiū Pētaphyllum G	

	Temp. R		Grad.									
Motiones, quæ naturæ congruunt obſeruatæ; motus quieti attemperatus.	*Sedatio partium*		Humorcū Calore	Granū Haretm. A Carduus Arſat. A Chiantzolli R Hucipochotl R Coſcamachalli R Cocoztamatl R		Eryngiū G Caſia fiſtula A Atractilis G Glycirrhiza G		Lingua bouis A Coxolmecatl R Cera G Propolis A Meiſce A	Aſparagus G Trichomanes G Adianthū G Seſamū G Bahelenti ſim. A Lotus ſat. G Quauhtlepatlis R	Aphaca G Lyciū G Gēbus Roſç ſpēs A Maſtix G	cum Calore	Siccitas
			Frigore	Cacauatl R Coatlis Nephrit. R		Lentiſcus noſtras G Sebeſten A					cum Frigore	

	Refrigerant parum euidenter vehementer calorem extinguunt amici.			4	3	2	1		1	2	3	4
Primo, quæ interpoſita, quietis initia faciant.	Inn. cal. diminutio. Modica per tepore refrigeratio, magisq. deinceps.	Atriplex Myrtus Parietaria	1		Mala diuerſa I Atlazopilin R	Malua A Helxine Hieracia	Auricula muris A Spinacia A	Iuiubæ A Tragacantha Pulicaris G	Amylum A Hordeum A	Myrobalani A Glans A	Milium Platanus A	Corallium I
Vlterius cam firment, ac ſpiſſent.	Eiuſdem caloris obtuſio. Incraſſatio.	Teuxochitl Pſyllium Lactuca	2		Pruna A Tunc R Aquæ diuerſæ I	Cucumis ſatiuus Potamogetum G	Perſica A		Coronopus I Elatine I	Hippuris A Alga.	Mizquitl Rhus A	Cornus I Pyra I
Ita repleant, vt ſuccū expellāt, & occluſis n eatib. diſtributionē prohibeant.	Meat. coarct. occl. oppil. prohib diſtribut. Expreſſio nāli ſucci, ſtupefac. ſenſuū ad plūbeum colorē.	Mala inſana Mala Aurea N. Mādragora	3		Solan. ſomnif. Papau. ſatiu. G	Portulaca. Fungi A		cum Humore. cum Siccitate.	Sedum Solan. hort.	Achiotl R	Ribes A Hyoſciamus A	
Cōſtipent plene, & infarciāt ad coagulationē vique.	Cōgel. mortific. interfectio venenum.	Stramoniū Meconium Papauer.	4	Cicuta Dorichniū G	Fungi G			Frigus.				Opium A

Frigidum.

Infrigidat, digeſtionem impedit, compingit, inſpiſſat.

Phyſica penſatione Medica abſoluta. Complexa.

Tab. 7.

Particulis comminutione confuſis — Vires deſtructæ Plantæ

Scholaſticū certè eſt vt quæras, an Formæ, vel materiæ ſit, quod inde aduerſarium, vel amicum habetur. Nec facile certè dijudicauerit quiſpiam; cui prius diſiunctim eas attrectare, & commodius quidem non licuerit. Meo interim cōſilio ita compoſueris tutius, nec importune; vt formatæ materiæ, ab hac ſcilicet vel illa planta tibi petas, & à partium nexu rem habeas; qui adplicari alijs corporibus diuerſimodè poſſit. Vnde & momenta perpendas medicaminum. Certè in Reccho noſtro, vt ſaporis in Tzonpelicxihuitl odoris in Texaxapotla ita virium pōdus in Cozolmecatl habes, quæ potius quam materiam, quam formam ad opus, ad ſolidam contemplationem penſitanda.

FACVLTAS

- SALVBRIS
  - Cōueniētia: Sexui; Aetati; Complexioni; Membris; Tempori; Loco
  - Electio — Notæ melioris
  - Modus
  - Doſis officinarum
  - Cautio
  - Correctio
  - Remedia
- NOXIA
  - Exitialis

—Media quadam, minusq. violēta mutatione, per

- Preſsionē, macerationē, quæ ab arte citra, vel vltra ignis adiumenta, hinc
  - Succi recentes, concreti
  - Vina ſang. terra
  - Olea
- Minus pure
  - Cereuiſia Germanorum
  - Sycerae antiquorū Hebr.
  - Cia Sinenſium
  - Cahue Perſarum
  - Cremores diuerſi
- *in cibos potiones Medelas Tiſtutas artium pluriū tēperat coquit aqua, vino, oleo, melle, diuerſis ſuccis Ars, quæ in noſtra cōmoda diſponit.*
- Naturalē ſpontaneā, vel prouocatā eliquationē, hinc
  - Mel
  - Manna
  - Saccharum ex omnibus præcipuè: Floribus, Arūdine, Ceratia, Metl, Muſa
  - Cera
  - Reſinç: Fraxino, Orno
  - Gummata lachrymæ dictæ.

Penitiori ferè nexu immutato pag. ſequenti.

ſeq. 920.

Tab. 7.

Alitilis — hinc & quę cum que venire ſolent in cibum — Nutrientia: *bene / male*; *Euchyma / Cacochyma*; *cito / tarde*; *multum / parū*; *tenui / medio / craſſo* ſucco; *facilia / difficilia* concoctu.

ſuccoſa / flatuoſa — *diuerſarum qualitatum* — *toto vt Olera / partibus vt Legumina*

In his præparatio, modus, ignis, quantitas, commiſtio, diſpoſitio vtrinque plurimum fecerit.

Vnicū aurea ętate è ſtirpibus deſumptum alimētū: vnicū Pythagoræ, & ſectatoribus notatū, ſed & vbiuis tēporū, & locorum, quid ſupra panē quid ſupra vinū? nonne è Plantis hæc, & pluribus ſi Panis e Tritico frugibus leguminibus, glādibus Caſtaneis, Aquatico Tribulo; ſed & radicibus, & alijs: Vinum è Vite Palmis, Pomis Lupulo frugibus ipſis alijsq.

Brutorum, *vt folia pleraque Prata, Fœnum, Palea.*

Communia vt ſemina plura, & ex illis præcipuè quæ craſſiori pericarpio, aut nucleo pingui, & carnoſo prædita: carnoſæ quoque radices.

Sunt quæ peculiaria membra nutrire dicantur, vt Cicera pulmones, nec abſonum de reliquis etiam, ſi diuerſa membra ſua quæque ſimilia expetere exiſtimare debemus; quamuis hæc minus nobis nota, aut obſeruata.

Hominum, *hic Frumenta, Fruges, Fructus, fruentibus nobis dicta, primas tenent; præſertim Poma, Nuclei, veſcaque ſemina; inde olera ab alendo, ſi alus, & aluus: vel ſi mauis ab olla: inde condimenta, & huiuſmodi. Condita Prata videt Plautus, & quas herbas pecudes non edunt, homines edunt. Sed Ammianus Poeta apud Græcos mactatum hortum, plenius ad cœnam concelebrauit, veritus tandem ne & ipſum fœnum apponeretur, & conuiuas oues exiſtimaret à Faba aufugit: ampliſſima enim herbacea conuiuia.*

Aequa ad brutorum comentum & compagem noſtram cōfictione, partibus in tempe[...] rum, in ſimilem ſtatū, in p[...] gratā inde dulcedinis m[...] turam diſpoſitis; quæ inſu[...] quę apponi cū noſtris poſ[...]

A ſimilitudine, quæ noſtra [...] rumper recedūt, & multo [...] nutrimento aliquantulu[...] immutant.

Ad ſimilitudinem quæ no[...] aliquantulū accedunt, & [...] quo cum nutrimento m[...] tum immutant.

*Spiritibus quæ abundant [...] deq. facilius ingrediunt[...] imprimuntur, permiſcent[...] citiusq. & efficacius agu[...]

Quæ ita quidē diſſimilia ſu[...] vt inter noſtras partes in[...] iecta, earum conlocation[...] aliquantulum cōmutare [...] lent, & confirmare, hinc n[...] brorū diuerſis conſtitutio[...] bus, benè diſponēdis, form[...] disq. alia, atque alia apt[...] ſunt: hinc compoſita, quę [...] uerſe, & quæ vniuerſim [...] borant multi nominis, ac c[...] gitationis. Quibus iā nun[...] rus deeſſe proriusvidetur. [...] geſſit Meſues: ſpiſſatunt [...] peri Pharmacopæis Antic[...] tarijs, & Medicis, & Chyr[...] cis.

—Alimenta medicamentoſa / —Medicamenta alimentoſa — *magis / minus* — *totis / partibus* — *ſimplicibus / cōpoſitis* — *nutriunt / alterant* — *Omnes ferè plantæ. Sunt enim medicatæ omnes: & venenatæ ſi nō aliqua ſui parte hominē nutriunt, certè animalibus alijs in cibum venire poſſe non negauerim.*

Medica

*Aromata *hic medio ſapore, odore, ac ſpiritu inter plantas velut gemmæ inter lapides præcellunt, quæ & medicamenta, & cibos locum inter habentes condiunt, corrigunt, dirigunt, ducunt, peculiaria quoque membra ſingillatim reſpicere videntur.*

Immutans Alterans *dicta, vt Hordeum refrigerans Zarza exiccans, humectans Cucurbita, calefacientia tā multa, Pœonia caput præcipuè roborans, fumos noxios diſſipans; & alia, quæ peculiaribus fauent membris, vt Mentha ventriculo, Capparis ſpleni, Eupatorium iecori, cordi Crocus, Chamæpytis articulis, Betonica capiti, Hyſſopus pectori, Artemiſia vtero.*

‖Cathartica, *Purgantia ſeu euacuātia, quæ nec peculiaribus ita humoribus trahendis tuto deſtinata, ipſorumq. limitibus finitas, ſicut nec ipſos numero & finitionibus comprehenſos omni ex parte facilè crediderim. Pariter non obſcurè, & occulta, vt aiunt qualitate omnia; ſed plura manifeſta vi Naturam intrinſecus quoquouerſum quaſi aciculis perpungere, & pruritare, inde humores acrimonia impellente in expurgationem elicere, vnde prout medio ad nos modo ſe habere videntur, ita viribus amica; odore, ſapore, ipſaq. agendi moleſtia, aduerſa naturæ dignoſcuntur. Vnde cauendum maximè ne modum excedant, & vim effrenatius inferant. Niger Helleborus, quod Viru ab atro nomen obtinuit, venenatum prorſus ob vehementiā apud Hiſpanos, conuulſiones excitat, & languores. Mitiora, quæ partes ſolummodo peculiares ſtimulāt, ſuperioribus accedunt. Sicula Scylla non parū deſcendit.*

in fluorem agens — per ſe / per accidens — e toto / e partibus — Errhina Apophlegmatiſmi — E parte infixum telum — Per deiectionē / Per vomitum / Per vrinam / Per ſudorem / Menſtrua / Sputū mucos / Vno vel pluribus

Deleterica, *venenata, vitæ inimica, quæ ſumma frigiditate, vel ſumma caliditate, vel potius occulta itidem cerebri noſtri qualitate, agere dicuntur, quibus potius omnibus crediderim; nam veneni opus deſtructio eſt; ſcilicet penitiſſima partium diuiſio, & ſignati nexus diſſolutio; hoc à ſumma concitatione quæ caloris eſt, hoc à ſumma conſtipatione, quæ frigus, prouenire poterit, & pluribus occultum, & dici, & eſſe. Septica verò illa, quæ putrefaciunt dicuntur, in quibus multiſecam vim facilè dixeris. Sunt quæ peculiaribus membris obſunt, quamuis alijs prodeſſe poſſint, Mezereū Iecori, Aloës hæmorrhoidibus, Eruum renibus, & veſicæ, Hyoſcyamus capiti.*

Bezoartica *in oppoſitum ad hæc accenſent, quæ vitæ amica venenis obſtent, ac deſtruentibus; ſiue hæc ſimplicia, ſiue compoſita e multis addente ſemper conſeruationis deſiderio, copijs quaſi in venenatos hoſtes conſcriptis, auxiliaribusq. vndiq. vel in numerum conquiſitis, in quibus ſiue apertis, ſiue reconditis, primæ qualitates haudquaquam ſatisfacere videntur; nec enim æqua temperies, quæ extremis obſtare videtur ſatis eſſe poteſt, quæ ad nutriendum potius apta videatur; ſed magis quæ æquam illam in nobis tueantur, aut reddant, & à contrarijs liberent quoquomodo; & quæ aduerſa queq. ſiue iniectis ſedare compedibus, ſiue protinus extrudere, viribusq. arcere, vel forti concluſione valeant.*

‖Hæc acie nō carent, qua p[...] netrationem habeant, & [...] ingreſſu ſecum ducendi [...] motas, naturæ graues, p[...] tes, in ſuccum actas poſſi[...] quæ verò ſuis pro ingred[...] di, & pungendi modis diu[...] ſos humores è corpore p[...] pellant, & vulgatum quid[...] duci.

Bilem, Rhabarbaro, Aloë [...] Pituitam, Turpeto Agaric[...] Atram Bilem Veratris [...] Sanguinem ignota Galen[...] ca illā, & Eruo quibuſd[...] aut potius omnibus, v[...] nullis.

Potius & mixtos, & diuerſo[...] & nondum affatim, aut d[...] ſtinctos, aut nominibus d[...] natos, diſcreueris per mem[...] bra humores, & per Phar[...] maca ipſa, quæ diuerſos ſin[...] gillatim nec forſan numer[...] comprehenſos, & agant, & [...] agitent. Res plena, & pe[...] riculi, & ſalubritatis.

Acutiſſimi in his mucrones, immo multiſecæ nouaculæ, nec quæ vndequaque ſecta, infarciant, complicentq. deſūt ipſa quo proruūt furore, hinc veneficia, lurida illa, Aconita, Taxica à Taxo, & Fungi peior multo perniciès, quæ doloſè gulam extra, intraq. aggreditur, nec nomina id tacent.

Et contra Mexipharmaca illa, quæ occurrunt, ſiue ſimplicia, Cuanenepilli, Coccum Maldiuæ, Gentiana, Napum; ſiue compoſita, vt Theriaca, Mitridatium, & noſtrū Lynceōrum Alexipharmacum, Antidotaque alia, quæ ſiue torpentem oneribus naturā liberent, & vniuerſim roborent, & ad inſurgendum, & expellendum quidquid morboſum, ac inimicum moueāt; ſiue ſpiritus addant, eoſque vniant, partes adſtringendi moderata vi firment; vel glutino quodam obducto quoſuis aditus hoſtilibus occludant; aut craſſioribus interpoſitis excipiēdo caſſos reddant, vel inanes; vel potius hos compeſcāt reſtincto opportunis ſuccis igneo furore; aut pluribus ſimul obſiſtant.

Vires deſtructæ Plantæ

Particulis comminutione confuſis

Putrefactione naturali ferè ad

Noua vegetantia inferioris gradus, quaſi in hoc genere vermes; præſertim in maſſis Lapituberis fūgiferi Lyncurij quibuſdam dicti. — Fungos frondigenas, arte quoque addente diuerſos.

Animalia feruido, confertoque in altiorem gradum plantali ſpiritu, triplici ſaltu. — Araneos, Vermes, Erucas, Chryſalides, Nymph s, Papiliones, Scarabeos, Merulæ ſimilem. Albertianâ è Saluia volucellam neſcio an habeas. Certe Rutaceam omnem ab Eruca per Chryſalidem a D. F. Columna L. diligentiſſimè habes.

Penitiori ferè nexu, opere vario immutato, & magis minusq. perturbato.

Extractione, ſeu eductione latentium

Liquoris.

Aquei — Aqu. Tinctur.

Aq. ardent.

Arcan. Magiſter.

Eſſent. vbi tandem Quintā, ſiue decimam neſcias. — Elexir. Spirit.

Oleoſi — Cliſſi ex multis cōiunctis

Salis — Extracta ſucco craſſo, glutinoſo concreto.

Percoquente ignea dmoto, varijs cōcluſionum ergaſtulis — Elici, vel potius excoqui è plantis Metallica alia illi benè norunt; qui è Punicis, aut Berberis, acinis, & Aronia Meſpilo Vitriolum habent: ineſſe qui rodentem æruginem in ipſorum folijs, vt Oxalidis, & Rumicis obſeruant; & qui Cretica illa Idæ montis auro mandentium dentes obduci ſciunt.

Productione noui corporis plantali euerſo, & ad alium compoſitionis, & conſiſtentię gradum protracto. — Vitrum

Nec pretioſa requiras, aut quæ abſcondita, reconditaq. magis medicamina, vel deperdita, & pluribus exoleta iam annorum circulis, hominūq. ætatibus. Scilicet alijs, atque alijs regionibus, ac ſæculis, quam opportune plantas diſtribuit Omnipotens, ſigniſque commodè nobis indigitauit, noſtraſque & exoticas abundè expoſuit.

FACVLTAS

Coſmetica *decorans, fucans, mangonizās mulieres præſertim: iure merito venenis proxima, quod multiplici veneno mentes circumueniat, præcipitesq. & imminutas reddat: quod ipſum ex veneno, & venere Veneficium.* — Quæ ſcilicet detegūt partes, aut molleſaciunt, diuerſoſq. inducunt, aut obducūt colores, & nitores.

Inficiens *tingens, quæ omniſariā rerū facies immutare valet, innumeros appingēdo colores inſignis in Luto Iſatide Rubia Xochipalli Achiotl: inde quæ obducit, & nitida reddit. vt Sinenſis illa bituminoſa reſina Cie ex arborū corticibus in ſpeculi nitorem, & Sandaraca Vernigo nobis dicta. obducuntur ad leuitatem plura, & arcendas aquæ iniurias, & aëris; pice, reſinis diuerſis, ceraque & huiuſmodi alijs.* — Colores, quæ inſerūt, aut ſe, aut ſuos diffuſius, aut partes corporis, quod ingrediuntur in aliam faciem præuertunt, vel exterius in ſuperficiē appinguntur.

Emundans *fullonia ſmegmatū, quæ partibus ſeſe inſerere inde aſportare abſtergere detractis ſolet, vt ſtruthium ſaponaria.* — Leniter quæ ſeſe inſerunt, & mordicando purgata cū deterſis abſcedentes ſordibus relinquūt.

Spirans *quæ rerum ſpirationes iucundas in humanum vſum ſiue ſanitatis, ſiue deliciarum vnguentarijs ſubminiſtrat.* — Spiritu quæ pollent halitu, quæ æque noſtris inferēdo ſenſibus abundant.

Glutinans *quæ varia cōnectit, iungitq; in vnum diſſita, interiectis tenacibus collis varijs, gummatibus reſiniſque.* — Aeque iunctas, quæ partes in viſcidum nexum habent facilè quæ applicari queant.

Reſiſtens *igni, vt inunctis manibus ſuccus Portulacæ, Mercurialis Viſci, vel potius ex Ibiſci radice.* — Conſtipare, & occludere, quæ craſſum valent.

Metallurgica *variè agens in* — *Vitris ſmaltis dictis, Fictitijs adulterinis Gēmis, Metallis ipſis, & ferro præcipuè Tēperaturis dictis.* — Variè quæ dirimere, aut componere, & conlocare poſſunt, & in alia, atque alia coagmēta formare, atq; ab opaco ad diaphanum vſque transferre.

Alchimiſtica *ſpuria proles tingens vt Curcuma, molleſaciens vt Caricis, paſſiſq; & Laſere fœtido, immutare variè tentans, Mercurium coagulare Lunarijs Boriſsis Sferracauallo pluribus nimirū; omnibus ferè, in caſſum, vtuntur vel potius abutuntur; dum in aurigenum lapidem illū tam multis, & vel ipſis vſque vnis perquirendo omnem ludunt operam.* — Quæ violenter permouere, ſtringereq. creduntur, & partes in nouam conſtitutionem firmare.

Varia *[vti prope c ncludamus] in alijs operibus imò artium ferè omnium vſu; ſiue etiam in venationibus feras alliciendo; ſiue in conuiualibus ludis; ſiue etiam iocis, ſpectriſque, incutiendis timoribus, & huiuſmodi.*

Specifica *porrò dicta, quæ ſpecioſo titulo neſciri ſolet. abſtruſa. magicis nominibus à quibuſdā ornata facultas. quartæ illius qualitatis proles: cœleſtis pluribus: Aſtralis nonnullis, et ſi aliud nomen, quod rei puriſsimam ignorationem elegantius tegere poſsit. hac Aethiopis inſolētiſſimè clauſtra aperire dicta neſcio an & credita. Spina Theophraſte aquam congelare, ni hoc ab interna ſit viſcoſitate, vt de Pſyllio ſimilia, & Aquifolij flore; de cuius baculo in animal emiſſo ſponte ſua accedente, aliaque mira. Viticis inde Agni caſti dicti contactu ſi non propinquitate & præſentia veneris quoſcunque igniculos extingui, caſtarum Matronarum Athenienſium documento, quæ ex huius folijs ſibi in Theſmoporijs cubitum ſternebant, virgaq; eiuſdem manu detenta viatores ab intertrigine tutos reddi: Quauhnacenſis vero Recchi Tragorigani folijs ore geſtatis, iiſdem addi celeritatem: Cozolmecatl. vel tractata vires inſtaurari. Corni arboris qualibet parte contrectata demorſos à rabido cane quamuis iam olim ſanatos in rabiem rurſum agi, eaq. affectos maximè concitari additis morbo viribus, admirabili, & perhorrenda facultate, idemq; quod maius, quod peius Sorbo inumbrante cōtingere, & huiuſmodi nō pauca, quæ libentius profectò videris, quam audieris. Si autem legitimum Viſci querni aduerſus Cephalica incommoda, vertigines præſertim, & epileptica initia, Amuletum adſcripſeris; poteris pariter experimento, quod ipſi fecimus comprobare, Quod autem de Corallio domi habito inuidiam amoliri dicitur; neque hic meo cōſilio, neque alibi adnotaueris. potius, quod margaritis, & adamantibus abſentibus viſo ea tantum Corallio liueſcere non ſoleat. vel quod ſpecie, ac colore quodcumque luridum, liuidumq; ab huius quā maxime diſtet purpura; vtcūq; veritati illuſerit pulchritudo.* — Abditis hic particulis longè lateq. fuſis ſpiritibus nempe qui ingruentes acutius diuerſis partibus congruere, imprimereque & imprimi poſſunt, non parum tribue, nec omnia à nobis ſentiri poſſe credas; ſed multa ſua ſe paruitate abſcondi, noſque fugere, quæ minimè fruſtra ſunt in rerum natura. Habet Recchus noſter Qualancapatlim Pacificam, quę irā temperat; Cuciriqui quæ Zelotypiam amouet; aliaſq. amorem quæ cōciliant, non tamē huius loci hæc eſſe crediderim, & occultæ virtutis. Reſtinguit prima igniculos circa cor, circa lumbos alia miſos facit, qui Veneris ſunt, quos tertiæ inſtimulauerit omnes Cocoquahuitl, quæ cordi mirabiliter prodeſt, & quæ huiuſmodi, blādis ſpiritibus ſuauiter ſpirſum refecerint, obſcurorumq. fuligines diſpulerint. Nec quæ gratiam facit Yhuixochitl alio exiſtimauerim quam floridæ hilaritatis modo.

Solutis ferè particulis. pag. ſequenti.

Vires deſtructæ Plantæ

Craſsius. *Fumida exhalatione tātum, quod ab ipſa Natura, tū arte varia, multis modis vſurpentur e ſtirpium genere, partes ad ſuffimenta, in multiplicem* Capnurgiam, *in quibus ſcilicet vis*

Effumans

E ſimplici planta — *Herba ipſarum partes, vt Roſæ, Roſmarini, lignaq; vt Agallochi, Santali, Narcapthi. Germanis autem Iuniperina ligna ad hoc, vel vulgo vſurpata. Gummata, & reſinæ Thus, Myrrha, Styrax Laſer Balſam. Copallis Anime.*

Verbenaſq. adole pingues, & maſcula Thura.

En herba, & reſinæ Virgilio fumantes. Thus primas inter hæc habere, vel ex ipſo nomine videtur, ſiue à tuſis glebis, ſiue à frequenti in ſacrificijs vſu, nomen deducere velis: certè quod ad odoratos fumos incendatur Incenſi nomen apud Italos præſertim, per antenomaſiam obtinuit.

E cōpoſitis, e plātis ipſarūq. partibus. — *Cyphi Dioſcoridi, Thymiamata, Paſtilli diuerſi Auiculas Cyprij, odoras nō canoras;* Carbocandelas, *Luſitani iam mittunt præſuaues, quæ à carbone citra flammam in odoratum fumum paulatim abeunt, & candelabra occupant, quæ non oculis ſed naribus pergrate famulentur.*

Laxante igne vincula concluſæ, colligatæq. particulæ diuerſos, quæ nobis æquè apponantur, aut opportunè, in halitus abeant. modos pro cerebri ratione, & affectionibus quis generatim potius quam ſigillatim vnquam cogitauerit.

Medicus autem vſus præſertim aëris corrigendi, & præſeruādi a corruptionibus erit, iuuandi mox, & roborandi præcipuè caput fumis, necnō vterum, & pulmones hauſtu. his Tabaco fumantes apud Neandrum reſpice, & frequentiora infumibula.

Deliciarum quoque cauſa ſi floridis aërem odoribus reſpergimus ſolutis in halitus precioſos præcipuis aromatibus reſinis præſertim.

Lucens

Rudimentum illud præmittatur, dicas præfiguratam lucem; dicas leuiuſculam eius adumbrationem ſi placet. In putridis illis lignis [nos in Populi obſeruauimus] in Alcionio ille inquam, quod à faui marina ſimilitudine nomen habet; Si quæ de Baara, & Aglaophotide de Aſtere, vel de Pæonia apertis in grana vaſculis dicuntur, recondita admirata potius videntur, quam explorata. Lunaribus hanc innoxiam, frigidamq; compares, ſi igneam Solaribus radijs, ſicuti enim minus multo, quam exiſtimari ſoleat caloris ipſa acies ab acuto diſtat frigoris gelu; ita quod à concitatis mittitur lumen haudquaquam longo diſterminatur interuallo ab eo, qui à placide, vel in ipsā quietē diſiectis habetur: vt lucis, & ignis conſortia ſint, diuortia, & de quibus ſuo egimus loco, nec in ipſa niue, chryſtallinaq; glacie modicum eniteat lucis.

— Particularum in maxime æquā apertionē ſedata tamē diſpoſitio, ſolutione quadā præſertim ipſius ſucci, vt frigida nobis videatur, & nomina à putredine etiam habeat, ac pingui conſtitutione, ignis certe æmula.

Lumminiſtris pluribus. De cera, & olei æmulatione, indicauimus in noſtro Apiario. Tedas, Faceſq; varias ab Antiquarijs petas. Cedrinas candelas, aliaſq; è ligno, aut ligni ſtirpiumq; ſuccis, & quæcumque luculentius lucent è reſinis, plantiſque è Phyſica hiſtoria. ligneas certè faces ſi neſcis hodie, accipe, & ride. Obolarias adſtante ad id officina paratas, Neapolitana crypta dabit, qua amœniſſimum Pauſilypum perforat. Scilicet nunc quoque ſpiraculis caret, vt Seneca tempore, & talibus è virgulis ſtipulis, ſarmentiſque auertenda puluerosa illa, & obſcura fuit moleſtia, de qua infelix ille morum præceptor conquerebatur. Sunt ex Quernis vſtulatis flagellis, quibus Aquaſpartani noſtri clangores inter ac ſtrepitus, nubentibus viduis turbulēta, atrataque luce rumoribus intermixta multiplici debacchatione ominentur. Oſtendent venatores, quibus hallucinatas feras, miſellos præcipuè lepuſculos capiant. Primordia hic innuere ſatis eſſet in fungoſa primum Ferula,

Clara Prometheo munere ligna ſumus

Sed & à fungis eſca illa petatur ignis, malleo etiam diducta, quæ primo, concipit, allicit, nutrit. Aſſula folia, & huiuſmodi fomites, & ſuſcitabula.

Suſcepitque ignem folijs, atque arida circum
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam

Elychnia certè è plantis ad lucem plura, vt inferius; hic autem ab ipſis fomitibus Igniarius ſubnectatur funis. Miccio vocitant, à Cneori Cæſalpino (Sanamundas Cluſius nominat) ramulis exiccatis, inque reſtim ductis; è villoſo Cocci Indica Nucipalmæ cortice Mexicanis quo ſerpens igniculus] ad tormenta ſiue manuaria, ſiue muraria incendenda, & contineatur, & detineatur vehemens quamuis obſcurius deliteſcens in inſidijs.

Soluente quæ aguntur ad dilatationem, & æqualē aperturam igne; vtpote recluſa magis. Siue ea laxiori pinguitudinis ſuſpenſa contextu; ſiue inanitatibus dum exaruerint abſcendente ab humore remanentibus veluti in ſpongioſum rarum, ac difflatile corpus foraminoſa: hæc excuſſis liquoris vinculis; illa diffluentibus à compoſito inuicem particulis; introrumpentibus hiātia: Aut quæ vi quidē conſtrictis, ſed in apertū iturientibus illis conflata. Talia inquam omnia, quæ ad ſolutionem igneam, lucidamque dum procliuia ſunt, ad lucem ipſam promoueri, & eam alijs inſerre queant, nobis diſpellere tenebras, fulgetras, & coruſcas præferre valeant.

Vſtionem ſimul, & lucem habes. Diſcerne an hæc blanda iucunda, magis, vel grauis illa, & violenta? Clara ne hæc fulgidaq. magis, per quæ omnia ſpectare licet; aut obſcuriſsima potius quæ penitus deliteſcant intellectui noſtro? Ambiguum pariter: ſed quod abſurdius videri debet, excitatur ignis à nobis quotieſcunque libuerit, accendentibus, & cum eo Lychnobijs præſertim lux, vtrumque ad menſuram: excipitur lucis portiuncula à Solaribus furtiue ſublata radijs [nec enim Promethidæ noſtro ſæculo deſunt] concluditur pyxide, transfertur, infertur tenebris. Speculis, vitris, aquis, & lux, & ignis diffunduntur, glomerantur in vnum in fulmineam vſque virtutem: Et nihilominus pleniſsimè neſciri ſolet, nec lux magis quam ignis. ignoratur illud, quod noſtris factitatur, attrectatur manibus; quotidianis quod operis nobis famulatur; maxime quod ſentitur, ac penetrat; quod frequentiſſimum eſt, quibuſque humanis notiſſimum ſenſibus; exulat certe noſtro ab intellectu; imò ad elementorum extima, & Lunæ cauernas in exilium ab intellectu plurimo truditur. Nos autem hæc ad libros noſtros de naturalibus focis.

Soluti ferè particulis

Subtilius. *Flammea exolutione penitiori ex ipſis carbonibus, prunis, ſtipulis, pinguibuſque, ſuccis igni tis excitata; in* Igniariam *vnde qualitas*

Ardens hinc ignes

Feſtiuos accenſeamus ignes, noctilucos illos in latos variè diſcurrentes ſplendores, variè diſtributos; qui huiuſmodi ſuccis; qui reſinoſis, piceis, pinguibuſque corporibus, lignique buſtis carbonibus; à ſtirpibus materiæ plurimum agnoſcant.

— In ardores per concitationem rabidam, ita proruētes partes, vt impetens earum deſtructa multitudo deſtructionem faciat. Habeas inde præter deuaſtationes has, ad pacis etiam & conuictus omnis vſum

Militares feſtiuis quidem ſocij, nec tamen ludicro, ſed ſerio, nimiſque multo excitantur; dum perniciem deſtructionemque ipſam pernicius miniſtrant, & inferunt. Sic fulmina quoquouerſum æmulantur; ac terræmotus. quæ incendunt, quatiunt, aperiunt, vorant horreas terribiles faces: Chaſmata horreas. Præſertim à Phyſico, à Mathematico Duce, qui figuris, qui materijs aptè vti nouerit, vt in noſtra militari Philoſophia ſcripſimus.

Fabriles artificum. Pyrotechnia vniuerſa miniſtrante Vulcano: quæcunque ab arte, aut natura fiunt, præſertim verò metallariorum lapi coctorum, omniumq. artificum, qui fornacibus vtuntur, qui vitrinas obſident. Quid ſi omnes noſtris cum cibis incaleſcimus ſtirpium adiumentis, & rigentis brumæ repellimus iniurias? Dicant Germanorum Hypocauſta, dicant priſcorum Patrum in Vrbe Thermæ, Thermopolia, ipſiq. qui hodie videntur Thermopotæ. — Coctiones, excoctiones, fuſiones, ad puriora, ſimplicioraque reductiones: Ex partium in ignem actarum ingreſſu.

Nec tepores prætermiſerimus, qui ex herbarum cumulatis madentibus adhuc partibus concipiuntur, & in furentes vſque ignes euadunt. Norunt Agricolæ, imò non rarò ciues, quæ ab huiuſmodi fœno, ac paleis mala proueniant, & Chimici, ægriq. non pauci ſuis cum medicis, quam benigni fomenta caloris ab vinaceis, fracibusq. imò ipſo fimo, qui ab ingeſtis, egeſtiſq. fumat ſtirpibus, & ſtirpes coquit, inque guttas cogit coactus in ergaſtula. — Calores quoſcumque, & quæ inde adiumenta, ab iiſdem ad modum diſtributis.

Sed hæc iā & ignis, & lucis à qualitate redire videntur ad modos quātitatis, quod ſuperioribus indicatū eſſe potuit, & alibi fuſius. — Halituum particularum omnium in exolutione licentius ab incompoſitis, deſtructiſque rebus motarum, concluſa, comprimentibus obſtructionibus in concitationem vſque præfocatio, vnde diuerſi caloris modi.

Tab. 7.

Tab.8.

Vſus Plantæ, eius peculiari-, nõnullis ſũptis.

Diſcerptis internis præcipuè neruoſis partibus, ad villos.

Animalculorũ arroſione, inde excoctione, & diductione,

Bombycum Serica, pretioſum illud, ac ſplendidum repertum, mirabile, mutuo, & naturæ, & artis, hominum, & vermium opere. — Ex Moro

Erucarũ, & huiuſmodi plurium diuerſa fila nentium è quibus varios folliculos, minimoſque videmus. — Ex diuerſis, ferèque omnibus ſtirpibus.

Araneorum etiam ſyluestrium quorundam Araneæ.

Humana arte macerationis, excuſſionis, explicationis.

Simplici exempto neruorũ villo inde explicito.

Ramulis, cortice ipſo. — Cannabis, Vrticæ, Iunci, Maluæ, Lini, Tribuli terres., Mori, Ficus

Folijs — Metl Rec chi præſertim, Pitæ.

Bulbo — *Theophraſto teſte extincta nuperis arte, villo licet conſpicuo, eoque prætenui, & copioſo.* — Eriophoro inde dicto, in hortis etiãnũ, ſed otio ſe vigẽte.

hinc

Fila variè pertracta, & contorta magis, magiſque à ſimplicitate deducta.

Funes, multiplicatis ſcilicet, & conuolutis in vnũ diuerſo numero, ac ratione filis.

Retia quibus apertam quãdam texturam habemus, vel potius texturæ rudimentum, aut imaginem.

Pãni quorũ ſpecies e luxus fœcunditate vberrimè prodeũtes, non facilè multiplexiſque paginis dinumeraueris; quando plus in illis ornamenti, quã tegumẽti, & plus certè Phrygij, quã Latini habemus. — *Lintea-mina quacũque & mantilia, Tẽtoria. Veſtes diuerſi generis, ac modorum, pro loci, tẽporis, ac cerebroſa ratione.*

Neruuli plantarũ tenuius, craſſiuſque producta conuolutione in longum compliciti.

Et à vermiculis indumenta petimus nudi, ac miſelli: vincimur inde tenuitate, nitore fili, atque opere, nec tantum æquo animo ſuſtinemus ſecundas, ſed & inſeruire huiuſmodi beſtiolis ad ouorum vſque ſolemus incubatum, quo vel delicatulæ toto pectore heroinæ fouere non dedignantur. ah cur potius noſtra non reſumimus, quæ mentis ſunt, & villos, & colores, & quæcunque puerilia, quæcunque vermium ſunt miſſa prorſus facimus omnia?

Inde tranſuerſa multiplici ad appoſitionem, interpoſitione, & reflexu alternatim diſpoſiti in contextum conſtricti.

Pluribus artificibus hinc materia non minus ampla, quam varia, neceſſitate primum magiſtra inde commodo, tandem peritiſſimo naui perditiſſimo luxu. Non ſatis fuit in nitidos floccos, in criſpos cincinnos flores, figuraſque omnes ſericum miſiſſe; variegatos colore, nitore, ſigniſque pannos expandiſſe, itum eſt ad metalla, eaque in fila in obſequium ducta, panniſque interducta ſunt, aurum ſcilicet, & argentum in fulgorem interdum & ſuperbo mentis faſtu, pretioſa qui faſtidiret, ac temneret, ipſe in fila mollefactus, vulnificus chalibs; ipſe in veſtes prodigiosè interpoſitus, nudos qui parentes, qui artifices, ſortitus erat.

Contextus confractione, & confuſione plurima in connexũ compreſſi, vt plurimi nerui complicitè in neruoſum bene folii, beneque æquum diſtendantur, & explicentur.

Replicata in cõnexionẽ, commaceratione, & preſſione ad chartam, noſtroſque libros.

Pannorũ fracidis dilaceratis reliquijs in pultẽ redactis, inde craticulis in folia exceptis, & exſiccatis, quæ ex varijs varia, prout in cõmixtione etiam admittuntur, ac digeruntur, ſecernũtur, diluunturq; diuerſa; aqua porrò plurimum in opere habet. — E Lino, Cannabe, aut alijs, quæ ſuperius.

Similiter redactis pãnorum aliorum fruſtis. — E Goſſipio, aut Serico.

Noſtras

Orientaliũ. — *Charta, de qua in ſequẽti pagina.*

Priſcorum Patrum.

Vt cutes extendamus, & frondes lituris excipiendis, quæ minimè marceſcant, Plantas adimus, à Plantis petimus; in liquidas conterimus pultes, in madentes ſquamulas concundimus, quæ tenuiſsima in omne ſicceſcant, durescant æuum.

Contextus naturalis partes exemptæ, & in ſe replicatæ, inde in plagulas, neruulorum plurimis adiunctionibus firmatas preſſæ.

—Neruoſis ſegmentis detractis, ſeu in Phyluras, aut prætenues, & quam latiſsimas lamellas, vel potius membranas, acu [vt vulgati codices, potius lato ferro; vt concludit Guilandinus] diſciſsis: è medio Plantæ ſcapo.

Rectis inde [vt multi quidem operis, ſed plurimi fructus rem intelligamus] in ſtratum appoſitis, latuminis coriũ, ſiue ſtaminis, & tranſuerſis alijs ſubtegminis dicti ſecundum; vt duplex ſcilicet charta, amputatis reſegminibus in plagulas, folia ſcilicet, antiquis conſiſteret. iũgebat ipſa Nili aqua, vel turbidi liquoris pinguedo, aut flos pollinis in glutinum: conſtringebat prælum: complanabat malleus: ſiccabat in ſolatio, vel ipſe humoris exitus: læuigabat Cochlea. quominus ſcabrities, contumacia, lentigo, aut tineæ officere ſcriptoribus poſſent. ita quidẽ operoſa priſcis charta, nec ſcio an ſatis cõmoda: quod fungoſa quodammodo, & continuitatis neruo imbecillior, integriſque rudior fibris. diuerſi porrò generis, & nominis, vt in ſequenti. — E Papyro, & Sari, præſigni inde familia priori chartificio.

Nirum quot habemus folia ab ipſa, quæ folijs plurimum caret Planta; & vt magis, vtiliuſque non minus vulgata, quam antiqua illa eludatur regula: Quot fructus ab ea, quæ fructus expers dicitur? Siquidem ierit tibi in folia, ſeruauerit, prompſerit abundè fructus; imò in te parere potius illa erit. Execrandum profectò ſi in aleas demiſeris, peſsimo ad perditionum fructus abuſu.

Varia quæ amplitudo, à ſcapi craſſitie, & altitudine eſt. & appoſitarum inde Phylurarum numero, quibus locus ſectionibus variè fit: tenuitas, denſitas, candor, læuor, à materiæ, & artificij puritate, huiuſque diligentia.

CHARTA.

...tot char... detur ...c huius ...cies ipſi ...artæ, vel ...renthe-- ...ca ſi o- ...s fuerit ...Charto- ...ylacium ...ẽtia; nõ ...im quæ ... ipſis ...poenit, ... admit- ...ſtirpi- ...s pote-

Antiquis Romani totius Orbis, Aegypto plurimum emittente, multo ante ipſum crediderim Alexandrum, & aliundè quam à Charta illa Tyri, quibus celebrior potius. Nec enim Homerum, Heſiodumque præterieris, quamuis à Sarpedone, & Sybilla, infoſſiſque deſumere nolueris Numæ libris. Papyri huic etiam à ſtirpe nomen, quod omnibus inde Chartis.

- Macrocolum, ſeu Macrocollum chartæ genus antiquius pedem, aut ſeſquiped. habens in latitudine à maiori corio nuncupatum Regio quoque titulo donatum.
- Auguſta prior ex Hieratica epiſtolis dicata. } optimæ xiij. digitorum.
- Liuia ſecundæ dignitatis. }
- Hieratica iij. præcisè à ſacris ſcriptis dicta nomine ab adulatione demiſſo, vel à potiore Hieratica Papyri ſtirpe. hæc Straboni Papyrus, & dig.xi. [præſtantior / vtilior.
- Fanniana x. quam & Grammaticus, & Chartopola Fannius ex inferiori elegantiorem reddidit.
- Amphitheatrica ix. Athribiticam à Nomo Aegyptio corrigit Guilandinus. mauult primum ab Alexandrino Amphiteatro Scaliger.
- Saitica ix. ex vilioribus prope corticem ramentis à Sai Oppido, ni potius à Sari minori, & corticoſa quaſi degenere Papyro Sariticam deducere velis.
- Emporetica vi. ſegeſtribus cucullis, inuolucriſque varijs mercium in Emporijs præſertim tributa, huic Cucullaria, & Cærulea è noſtris ſucceſſerint.
- Taniotica, Hermolao, vel Tanitica, Guilandino, Taneotica alijs, cortici propior venalis pondere non bonitate.
- Claudia xiv. vel xv. denſata triplici corio, & aucta, nec mirum Imperatore Grammatico. Nominantur ab alijs Lybiana, & Thebaica, porrò Aegyptia, Memphitica, Niliaca, & Mellonis paginæ, & Meleteæ chartæ variè dicuntur.

Quale hic charta ſtirpium munus, quę gratia plenis è Charitum manibus ne facile nedum in huius chartæ angulis, ſed nec chartis in omnibus explicauerim, ipſe de ſe, vel tacentes loquuntur chartæ. Plinium laudatæ laudãnt reciproca teſtimonij auctoritate. Illi chartæ vſu humanitas vitæ conſtat, & memoria, imò ipſa hominum immortalitas. En Plinij viuum chartis nomen, viua memoria, vim ſuperat ſæculorum. Comprobatum vtrinque, & quod non minuſculorum tantum ignium, ſed & leuiuſculis digitorum iniurijs prorſus deſtruitur: id infiniti quadam imagine, & ſpatia tranſuolare quæcunque, & ætatum metas, numeroſque tranſigere poteſt; ſupra quam æra, marmoraque; ſupra quam fuſæ per æthera pennæ, aut quiuis currentium valeant impetus. Charta nimirum humana præſentia, quoquouerſum funditur, nectuntur commercia, fruſtrata remanent quæcunque nos dirimunt interualla, & locorum, & temporum; quaſi ex vno multi, multis reddamur chartis; opera ſimul multa præſtare eius multiplicibus, promptiſque miniſterijs valemus; quæ ampliſsima ſtudijs noſtris, & per accommoda ſupellex: quæ litterarum baſis, proma ſcientiarum, & conda, artium omnium theca, atque ſcrinium exiſtit; quæ mentis noſtræ conceptus vniuerſos in ditiſſimum veluti theſaurum, ac promptuarium excipit, ſummaque ſeruat, ſuggerit, exhibet fide, promptoq. ſiue concluſos, ſiue apertos velis obſequio, ad nutum quemlibet habere poſſis; vt vel hoc vnum ab herbis collatum beneficium, quo doctiores quo ampliores, & perennes effecti, & vel cum poſteris ipſis loquentes, atauos audientes à ſæculis; non affectu, non ſtudijs omnibus, cultuq. in Plantas perquam diligenti, quo, à ſtirpibus, quæ omnes prouenjunt, ſtirpibus aliquantulum reddantur chartæ; ſatis vnquam rependi poſſit. Ea dignitas, ea huius admirandi Phytochariſmatis magnitudo eſt.

Nobis iam omnem ferè per Orbem Chriſtianum præſertim, abſq; vlla Papyri, aut Aegypti ope amplis, & frequentibus officinis.

Europæ — *Litteraria* — *Scriptorũ*

- Studijs dicta, candida amplior quam primam merito fecerimus, Graphicis, Pictorijſque omnibus exercitijs inſeruiens. Philoſophica aptè diceretur. Gallicam Regalem, Imperialem diuerſas, ſcilicet ab amplitudine, ſoliditate noſtri diſtinguunt. Addita, & Papalis in gratiam Concluſioniſtarum excogitata, quibus iam nulla ſatis erat charta, vtpote trans omnes menſuras ſuis ierant trophæis.
- Epiſtolis præciſius tributa, cuius plura genera candoris tenuitatis, & amplitudinis ratione. optima apud nos Fulginas, inferiores Interamnas, Nucerina, Prolacenſis, & aliæ. Tiburtina otium illud craſſum ſapit. reſpondere videtur hæc ſalutatrici antiquorum, quæ calamis inanibus plurimum præſertim in Aulis teritur.
- Computis, abaciſque, mercimonijſque omnibus deſtinata plenior, & rudior.

Impreſſorũ

- Alba Typographis, librarijſque opportuna plenior, Fabrianenſis primas tenet frequentiſſima, inde Interamnas à puritate diſcedens magis. menſura triplex erat, amplior nimirum media, ac parua, ſed media in maiorem quoque, & minorem diſtincta eſt.
- Cærulea ex ipſis cæruleis lineis confecta, vilior eſſe ſolet, & inuolucris deſtinata, ſed præſtantior, maiorque non raro prælo præmitur, quod quibuſdam oculis gratior facilior ſit.

Prophanis vſibus accommodata

- Feneſtraria, quæ ſicciores quidem repellat aëris iniurias è tabernis pauperum.
- Cucullaria ſi placet varia, quæ craſsiuſcula à flore, alijſque ſignis notatur.
- Bibula interpoſitionibus foliorum à celeriter in aduerſarijs ſcribentibus ad excipiendas, ſiccandaſque lituras præſertim oeconomicis adhibita.
- Infima rudior, vilior à laceris vulgo ſuas, quæ habet etiam in oeconomicis partes.
- Craſſior, rudior, varia corpulentia, tegumentis, non ſcriptionibus deſtinata, Cartone, Cartoncino vulgo.

Aſiatica — *Perſica Arabica*

- Nitida, quæ maior, minorque amplitudine, craſſitie denſitate colore quoque varians. Biſsina, quæ dicitur roſeo perfuſa eſt candidior corium etiam ſoliditate quadam æmulatur eſt: & tenuiſsima translucida velaminis modo, quę adamuſsim lituras vtrinque referat: admittuntur, & arborum ad quaſdam cortices.

Indica

- Indorum magis litterati Sinenſes, qui litterarijs nos etiam typis ſæculis præceſſerunt, & frequentia præcellunt, cedunt quidem charta, ſed peculiaribus quibuſdam eius generibus non carent. Notum de Goſsipina quoad materiam. Amplitudine Quadrata eſt, quæ paſſum æquat. Ampliſsima neruoſa ſolida quatuor vlnarũ: quæ huc afferuntur. Porrò in alijs regionibus, ciuitatibuſque, vel ſimiles, vel amplitudine, alijſque dotibus magis, minuſque diuerſas facilè quis chartas offendere poterit.

Quæ non ſibi patres folia è quibus, è rebus non ſumere conati ſunt, vt quæcunque ab humana mente proueniunt, darent literis, ſcriptiſque, & mitterent, & ſeruarent? Ab Interraneis arenis primo, & cineribus præſertim Geometricè exaratis, æreas, metallicaſque diuerſas tabulas, lateritias, ſaxeas, lapideas habuere, imò Gemmeas. Ab animalibus Elephantino ebore, atque omentis Draconum vſque, & aliorum inteſtinis vſi ſunt: ſcitale: ex corio, & membranis, quæ è Pergamo non primæ [antecedentibus ſaltem hebraicis] ſed copioſæ magnis Attalicis, Ptolemaiciſque regibus inſtruentibus Bibliothecas. Ab herbis tandem noſtris à pomis, fungiſque rudius inciſis, & libros corticoſos, & digniores, quæ à cedro ſchedas, tabellas [vti inferius] ſumpſere addita, & Cera necnon Maltha, Gypſoque deletilibus quibuſdam. Folia multo aptius, quæ & nomen dedere perpetuum, linteamina nonnulli vtut iuncta minus, ſcabraque magis. Ventum tandem eſt ad Papyri ſectiones candido, neruoſoque viſcerum alliciente contextu: inde multi iugo, quo ſupra labore purior, fœcundiorque deducta calamo coniux, conquiſita, & Principibus & Plebi charta: & vulgatis, & arcanis: & litteris, & mercibus: diuerſis, vt vides nominibus, & apparatu. Digniſsimis ea quidem ſi recolis pertrita calamis. Quæ Homeros nobis, & Pindaros; quæ Platones, Ariſtoteles, Theophraſtos, Cicerones, Virgilios, Ouidios, Plinianos Theſauros, Hebræos, Græcos, Romanos explicat, & pandit: Romanam rem omnem tantæ molis vndequaque repræſentat.

Candidior nobis, & fortior, commodiuſque paratur Charta, propagatur Germanicis typis ſcriptio. Quinimo ligneis Sinenſibus vetuſtiſsimis pleno ſtirpium iure: iam & facilis librorum copia, nec amplius curta, ſed & multa & facilis quæuis ſtudiorum ſupellex: perennat mens perpetuum: extinguitur obliuio, obliteratur omni ex parte, litterarum fœcunditate immortali. Tantum ſobolis a charta, calamique coniugio; tantum in plantis eſt poteſtatis. ſubminiſtrauerint hæ pariter fumoſum, reſinoſum, oleoſum, laticem, qui ipſius etiam adminiſtri ignis, furentes euincere poſsit iniurias. Dummodo voluptatum otia altum nobis non iniecerint ſoporem non excuſſerint rationes è mentibus, amouerint ab oculis paginas, à digitis calamos.

Loquitur certè ſtirpigena hæc candida proles virentis matris, & ſine vlla vocis moleſtia; imò ita tacet, vt ſimul audiatur ab ipſis etiam abſentibus, nec quemquam interpellet inuitum. Vices humanas ſubit, & ſuperat, & ſemper, & vbique; imo, & Regias, & Philoſophicas. Animos paſcit: mentes reficit: peragit negotia Regnorum, Ciuitatum, domorum: iuſſa fert & ſententias, & oracula: ferit, excitat, agitat, & virtutes, & viros. Ab ea teſtimoniũ fidem, & memoriam obtinent quæcunque ſunt hominum. Quid inuentum, præceptum, teſtatum vnquam, quod in ea depoſitum, ab ea ſeruatum, redditum non ſit? Quid abſque Charta, aut Principes, aut Ciues, aut negotia, ſiue ea belli, ſiue pacis? quid ipſa moderatio? Viden vt calamo inſtructa manus, mentis per chartam miniſtra, multo quam imago quæuis apertior, quam lingua ipſa, & potior, & promptior, & res, & ſermones exprimat, imprimatque: cogitationes, concludat, & referet: temporum quoſuis proſternat ſæuientes impetus; leui aut pluma, aut tubulo, vniuerſum, æternumque ſpectet? & mirari potes vitam in tumultu fuiſſe Charta ſub Tiberio deficiente, & à Senatu diſpẽſandi arbitros fuiſſe præficiẽdos.

Tab. 8

Quis inquam non debere, aut poſsit, aut velit, & plurimum quidem plantis per Chartam ſcientias, arteſque omnes miniſtrantibus, noſtræ rationis vſum longè, lateq. diffundentibus? Quis eas non amet? non hæc amœniſsima colat ſtudia? ſi indè præter propriam Herbariam, & libros quoſcunque habemus, & litteras; ſi virtutum, diſciplinarumq. omnium ſemina? niſi ingratus

Tab. 8.

Ab-
ſciſſis
craſ-
ſiori-
bus
mem-
brorũ
parti-
bus.

Ad materiam ex conſiſtenti, neruoq. compacta interiori ſolidita te; aut villoſo ductu ad

Fulcra
Trabes
Statumina
Longurios
Stipites
Palos
Furcas.

Septa
Parietes
Tabulata
Contabulationes
Clauſtra
Tigna.

Nexus
Ductus
Vimina
Flagella
Floccos.

Conceptacula
Fruſta
Partes varias.

HINC Aedificia aliaq. ex Plantis induſtri artis manu variè ſuperaddita.

Ipſammet habitationem, quæ ab aëris inclementia, ferarum, ferhominumq; iniurijs nos tueatur.

Stabilem, ſolo fixam.

Domus lignea, Tabernaculũ à tabulis propriè, caſa, ſiue à caſu, quod facilius riſeris, ſiue à canitate: lignea certè humilior: in quacunque verò oſtia pluraq; ex ligno, & in quibuſdam, vt inferius, imbrices.

Molendinum dictum, huiuſmodique officinarum taberna, quæ ſupra aquam pendere, alligataq; ripis fluctuare ſolent.

Ampliores, compoſitæ, confixæ, adiunctæ, quæ egeno omnium miſello homini & tegmen, & nidulos exhibeant.

Mobilem, aquæ innatantem.

Nauigia quæcunque Triremes, quæ cuicunque inducuntur aquæ, aut fluentibus lignea committuntur, vnde claſſes quaſi mobiles Ciuitates.

Quæ citra natandi laborem per aquam diuidentè nos ducant, mundiq. omnē vnam patriam communē coniunctam reddāt.

Aggeres Vallationes, & quæ ex Ridicis, Palis, Arundinibus, aggeſta terra ſtruuntur.

Caſæ, & Tabernacula, minoraque Gurguſtiola, Tuguria ex Arundinibus, paleiſque, & flagellis, vt in Indijs plura.

Quæ quoquomodo muniant.

Rhedas, curruſque omnifariam hic nota; quaſi gradientes traductas ædiculas: Carpenta: Couinos: Plauſtra: Vehicula: ſunt hodie quæ pretio, plures ſimul ædes exuperent.

Quæ ab ambulādi etiam onere ſubleuent, & alienis pedibus vti faciant.

Quæ virgarum, & faſciũ authoritas, vel ligni potius è quo adſumũtur; non percuſſionis tantum gratia cum clauis, ac fuſtibus, vnde, & Plautina illa Virgidemia, ſed & honorũ etiam ac Imperij. Quid? nonne & qui Ducibus Chiliarchis, qui omni Magiſtratui præferuntur baculi à plantis, ligniq. robore ſunt? vnde ipſiſsima Regum ſceptra? nonne, & Regum inde imagũculæ ſi nõ æmuli Narticophori inter quos præceptor ille Siculus ſe recepit, ingrata pueris ferali, ſiue feriēte Ferula, verendos ſeſe, ac formidabiles reddunt vel læuiuſculi munimento ligni, inde à ferendo dicti, & cõmoditati meribibuli, nutantipedis, titubantigradi, Bacchi dicati: vnde minutum Baculi nomen per me quoque ſumas licebit, nec Thyrſum dũtaxat ſocium, ſed temeti lymphas in cauſam agnoſcas.

Sectione, dedolatione, ſcalptura, compoſitione, & huiuſmodi.

Scrinia, Armaria, noſtri à ſtudio dicunt, quæ reuera à luxu eſſe ſolent: loculárias capſas diceres, benè, & multas ſimul, & arcanas arculas.

Arca Mactra Capſæ inde, quæ ſimplicius concluduntur.

Quæ ſeruent, ſuſtineant, & inſeruiant, concludant ſubminiſtrent.

Plutei, Trapezophora, Menſæ, Quadræ, Abaci.

Simpinia, Obbæ, Pixides, Vaſa diuerſa, & ad eſcam, & potum varia.

Cupæ, Cadi Mulctræ, Orbes Socci, ſed & quibus eminent mulieres Pediſcamna potius quam Sandalia.

Vectes, Arcus, Claua, Haſtæ ex noſtra Corno præſertim, & Taxo fortiſsimis.

Baculi, Bacilli, Scipiones, Pali, Valli.

Quæ & crura addunt, & fulcimina.

Quid deſculptis inſeram? aut omnia, aut nihil: indicare ſatis ſit, & ſtatuas, & ſigna rerum ferè omnium; & Emblemata, & Xiloſtrota, quæ lithoſtrotis anteſtent, de quibus in noſtris Metallophytis. Columnæ, cornices, Architecturæ membra omnia, imò Ichnographica tota. Colophon autem hic. Plantæ Plantas referunt: Plantas monſtrãt: docent, noſtris Typis, Dicat Mexicanum volumen: dicant ſubſequentes tabulæ. Et ſi ſculptum lignum, Picturas in infinitum parit, immittit chartis imagines, veſtigijs ſemper luculentis à quibus, & quicunque literarij, ac Hieroglyphici Typi antiquiſsimè à ſtirpibus apud Sinenſes; à plantis id demirandum. Iam verò quæ ſcribantur

Quæ iam repræſentent, imprimant, exprimant,

Multiplicem, & variũ vſum plurima ſupellex non quidē Corynthia, ſed lignea, innumera inſtrumēta Conuictus Pacis, & Belli Agriculturæ, & Venationis Muſicæ, Mechanicæ & ferè artiũ omniũ operũ.

Hinc antonomaſticè lignum Materia, & qui ligno vtuntur Materiarij: quod reuera artificibus cunctis ad innumera ferè conficienda materia lignum ſit, nec vtilior alia, aut amplior in rerum Natura vniuerſa: & pro muſculorum diuerſa ratione, ligna diuerſarum plantarum operibus diuerſis. Inde cum metallo ad elementi vſque dignitatem, & titulos promotum à Sinenſibus Philoſophis lignum eſt. Nec ab re, ſi conſtituenda ſint elementa artibus quoque, quæ nihil ferè abſque ligno, & ferro compoſuerint.

Betulam extollas faſcibus, & libris. Quid verò ſupra ad authoritatem; ſi in eius ſcriptum corticibus Bibli vice? Si ea baculos Magiſtratibus dedit legum vindices?

Nota quam tibi multa gracile, deforme, ſtrigoſum ſterile producat Spartum.

Contextu.

Subtili, & cõplexo magis.

Schedæ, Schidiæ, Aſſellæ, ſeu Tabellæ ſcriptoria à punctione Pugillares, vnde à caudice Codices, ſcindulæ inde ſiue ſcandulæ rudiores, craſsioreſque quæ tegularum vicem obtinent.

Crates Tranſennæ Cancelli, & quæ craſſioribus fiſſis lignis texuntur in hortis, quadrata quoque illa Cerealia Neapolitana vbertatis.

Lignea quã plena ſeges, quæ in cõmoda noſtra quoquouerſum ire poſſit, quæ artifici vndequaque ſe exhibeat, ſecare, diſcindere velit, aut iungere, vel flectere, ſiue in figuram quamcumque ducere. Plurima quidem, omnia dixerim talia Plantarum partium in contextum præſtat robur.

Veſtes linteamina diuerſis modis.

Panni Goſsipio, vel arborũ floccis, vt laniferis Aethiopũ nemoribus, & Erioxilon, quæ de ligno ab Arborib⁹, ſcilicet lana, et Goſsipini qui lepide in Aulæa Perſis, Armenisq. depingũtur.

Elychinia, olychnobi nõ tantum ex Goſſipij villo. ſed etiam virenti Verbaſci, & inde Lychnitidis dictæ folio, ſucci ipſius obſequio inſuper, quæ ad chartam inuitent ab eadem parente Papyro.

Reſtes, Rudentes, Prymneſia, craſsiora ad ſaccos, Fila, Funes, Igniaria Calceamina, Pilei ex Sparto, & ex eodem à ſoleis, coliſque vrnæ etiam, & amphoræ, & papyraceæ quoque ac ſcyrpea, & præterea quæ tam multa ſuperius ex Cannabis, & Lini neruis aliqua ex Plantarum folijs. Ex Cyperi verò ad ſedes contextus, flabella inde, & delicatiores pilei Florentini ex paleis tenuioribus quibus quamuis ruſtica Pales, ipſis adminiſtrat Regibus.

Exhibiti ab ipſa Planta Villi coliculi, ramuli, virgulæ, ſiue matiuſculæ, & duriores, ſiue minores, flexileſque, & pleniores, aut diuiſæ, quæ texturis abſque vlla ferè præparatione in multiiugum cõponentis obſequium ſupponantur.

Craſſiori, ſimplici magis.

Canistra, Corbes, Quali, Ciſtæ Clitellæ, Sirpiculi, Arundine, Sparto, Vimine vario in texturam multifariam eunte ad fiſcinas vſque, & fiſcellas, quæ pretioſas etiam pecunias continere poſsint.

Tegetes, Storeæ, Tapetes eadem, è Vincorum, & Sparti ſupellectili, & Holoſchœno.

Ad ornamenta pag. ſeq.

Vſus Plantæ, abſciſſ. craſſ. membr. partibus

Scis à Plãtis & Reſinas, & Pices: gummata & acciã illã quæ à formicis dicitur; agnoſce & Ceram, quãuis minutius ea à Mellificum Volucellarum collecta digitulis proſtet, & vermiculorum etiam apud Sinas. Inſeras inde tam multa, præter quæ ad ignē ad lucem notata, ſcilicet horum corpori & cereo præſertim debetur, quod obediat artificibus, obſtruens, tegens, muniens oblitũ, obductum: quod in figuras ducatur, facies induat ac colores, tam multa ornet quocũque pertractum & adhibitum.

Iungendarum partium ratione.

In cõfertum cumulata, cõfuſione.

Strata Anaclynteria, quæ præter paleam ac fœnum; à Sparto, & Alga ipſa exhibet, quam inde lãnam appellitant Venetam.

Puluini ſuccedant eadem è materia, necnon Typhina lanugine Goſſipij, pappo, ipſiſq. frondibus.

Eodem conferenda & lana Aethiopicarum arborum, quæ villo ipſo à Natura demiſſo exhibetur. Arboris quoque Goſſipij, & plurium ex Apocyni floccigera familia villus.

Et aliæ itidem particulæ, quæ in vſus veniant.

In conſtrictum.

Faſciculi, ſcopæ ad verrendum, ac flagella. quibus tantum naſcitur Tamarix Plinio.

Paniculæ verò, ſiue ex Melica dicta, ſiue Arundinibus, necnon è gramineis pluribus, Ericæ quoque virgulta, ita præſto ſunt ad opus, vt vix adiunctione vlla opus ſit. Nec enim ſuperuacua Arundinis coma notatur Plinio, quæ pro pluma ſtrata cauponatum explet, durior contuſa interijcitur nauium commiſſuris in ferrumen.

Pinnati pariter exhibentur flocci ad capitum leuitatem, & volitantium æmulos ſpiritus.

Siue in ſtipulas feſtucas, teniasq; ſiue in villos, floccoſue, aut ramulos, virgulasq; diſpoſita offerantur.

In toto ferè corporis coagmento.

Vimina ad vinciendum, inde ad vitium nexus, ex Amerina præſertim Salice, noſtrate Geniſta, & Iunco qui maxime iungit. Salici certè tertium in æſtimatione ruris locum attribuit Cato ex ea, Geniſta, Populo, Vimo, Sanguineo, Betula, Corylo, Vite quoque parata vincula.

Et quæ neruoſa in ligulas,

Spongiæ, & eius loco Ezou Muſcus Hebræorum ad aſperſiones, vt alibi oſtendimus.

Muſcoſa inde, & corticoſa plura. Suber primas tenet corticis arbor, in quo ſcilicet fructus, plurimum nobis ſiccæ leuitatis officijs inſeruiens, is prægraſſus, ac renaſcens Plinio certè noſtri gratia, iterum atque iterum ſeſe conueſtit, deglubique ſe permittit, quaſi ſponte offerat ſpolia: piſcantium tragulis, cadorum obturamentis, hyberno fœminarum calceatu ad vſum, vt ille ait: noſtris tamen diebus mulierum pedibus grandiora ligna ſubmiſſa ſunt, altius vt Venus immineret.

Aut neruulorum foraminoſo, apertoque conteſtu, in ſpongias

Stupea & hic adſcribenda materies ex arboribus corticibuſque, præſertim ea quæ ad Nucipalmæ Indicæ fructum, de qua ſuperius.

Dipſaci aſperiora capita ad pannorum villos ſubexcitandos.

Fecit hic compendia noſtris artibus Natura, præſertim verò ad ſcribendũ inuitans. iners ille ſit, vel torpeat potius, qui hæc, & quę huiuſmodi plura nobis parit, ac parturit, & mente, & calamo attingere renuerit.

In prõptu à ſimplici ferè abſciſſione ad vſurpationē collectis, Natura ipſa ita noſtrum ad opus elaborata promente; vt vix quidquam ſupra ipſius miniſteriũ addendum ſit

Et Elychnia hic quoque abſque quod nectere debeamus confecta, præparata proſtant è Sambuci medulla, exucca, bibula, fungoſa, candida, producta, quæ flammam aduſque inuitent.

Siue ſpongioſa productione in funiculos, obueniant.

Sumendam ferè ſingillatim figuræ modo.

In exterioribus terminis potius.

Lagenaria Cucurbita. Antiquum quod nobis naſcitur vaſis genus. inde Plinio in balinearum vſum vrceorum vice, & iampridem etiam cadorum ad vina condenda. ſiccantur eidem condendis hortenſium ſeminibus ruſticæ ſupellectili. Etruſcæ ſalem concipiunt.

Nucipalma, quæ Oenophoros dat lignoſo, eoque perpulchro fructus cortice. Indicorum fructuum cõceptacula, quibus Balſama etiam excipiunt.

Vel excauata capacitate ventricoſa ad excipiendum.

Arundo, tubulos, calamos, vaſcula ex articulis vtrinque nodo concluſis, quam multa thecæ, cuculli? Mazij folia, quæ ſpicam complecti ſolent non rarò Copalli, Caragna, & huiuſmodi receptant ac ſeruant. Arundinea ſupellex Plinio principem inter Aquatica Arundinem fecit. Belli, paciſque experimentis neceſſariam, atque etiam delicijs gratam tegulas, cameras, ſagittas, calamos, plura ex ea in pompam producit. Porrò quod de ſingulis Germaniæ arboribus cauatis, quod nauiculas prædonibus exhibeant, vt aliquæ triginta ad vſque homines deferant; id amplius mirabiliuſque internodijs Indicæ Arundinis celebratum, quæ ſingulæ nauigij præſtent vicem ab ipſa natura ad opus cauata. Tibias, ac fiſtulas illas canoras, moroſas, prætioſas multo deinceps, ſed multo potius adnotaueris, ſiue è Syringia, ſiue ex Auletico.

Vel producta cauitate, & nodis obturata, aut in cucullis aliquantulum concepta, aut aptè excauanda; ducente, & præparante nobis in figuras natura.

Corticum libri ex Betula præcipuè Tilia, Phylira, Thya, Citro. membrana Lauæ Papyriferæ inde dictæ arboris panni, ſubpuniceiq; illi. & Tidoræ libri, plicatili ſubſtantia nuciferæ Palmæ Indicæ. nobiliores ex Fago. Religioſum huius corticem in quodam vſu ſacrorum, ait Plinius, Tiliæ quoque Abietis, & Piceæ in magno vſu, ſcripturis in recentibus ab exploratoribus ad Duces inciſis à ſucco litteris, vaſis quoque & corbibus ad vſus agreſtes & tuguriorum.

In cortices quoque obſequioſos, volubiles, plicatiles.

Folia iam vnde folia dicta noſtrorum librorum, in quibus & à Sibylla & antiquiſſimè ſcriptum. In Maluarum ait Guilandinus, quod in Palmarum libentius legiſſem: incommodum illud, hoc frequens. & præter anguſtiores lamellas vulgaris Palmæ, ampla Muſa Palmeta Guayabara, Tal, Santor, Copey Braſiliæ, latifolia. Ampliſſima, quæ deferendum tectũ miniſtrat viatoribus, & illa quæ ſingula abollæ vice cubile tegere poſſunt pulcherrimæ arboris à Platani nomine [latiora certè] Americanis dicta. Craſſiora certè Metl, & Tune litteras Indis excepere. Anguſtiſſima Oleæ, & Antiquis idem præſtitit. At Maluæ vt vt a Cinna verſus habeant, & à Pythagora laudes [quæ forſan à viribus, vnde omnimorbia quibuſdam, vel à cibo vti Heſiodus] ſubhirſuta, & in flaccidam lacernam criſpa folia ſunt, ni forſan è congenere Goſſipio acceperis. habes Pelagicam chartam, Fuco Gyganteo imperati Algam illam latam neruoſam, coriaceam qua Oceanicolæ, vt Emporetica Saccari conos conuoluunt, neſcio an & calamo percurrant. Sunt quæ à Papyro apud Recchum nomen habent, vt Tepeamatl, forſan a chartæ ſimilitudine, aut vſu quopiam.

Aut in viuas comprimente pagellas ad noſtra mentis lituras excipiendas, vt non ſe ſolum chartæ nobis cum Papyro, & lino materiem dediſſe, ſed etiam chartam ipſam oſtenderet, & in nitorem vſque nullo vſa dente læuigaret, ad ſcriptionem vndequaque inuitando.

Accenſe & folia, quæ & homines, vel humani ſaltem corporis partes contegebant, neſcio an aureo, antiquioribus certè ſæculis.

Veſtes, ſeu tegmina diſtendendo.

Arbores, ſyluæque ſummum munus homini datum (vt ex Plinio ſtrictim arripias) ipſi notatur. Hinc primum alimentum, harum fronde mollior ſpecus, libro veſtis, ex ijs recreans membra, olei liquor, vireſque potus vini; tot annui ſapores: menſæque etiam ſecundæ. Mille vſus earum ſine quis vita degi non poſſit. Arbore ſulcamus maria, terraſque admouemus: arbore exædificamus tecta: ex arbore & ſimulacra Numinum fuere. Quid igitur mirum ſi arboris ramis; ſi floribus, frondibuſque & ornamenta ſumantur, quæ honorem, quæ lætitiam, quæ præmium nobis dicant.

Iam & pluribus ſeminibus monilia nobis comparat natura Aurea pilula coccineum illud, nitidumque Legumen, & corticoſi, ac nitidi, fereq. oſſei globuli, Coco dicti, quam pulchra ſi traijciantur ornamenta exhibent, quam lætis coloribus?

Baccas vſque tornãdo, & præparando, quaſi præmiorum ſigna.

Ad ornamenta ſeq. pag.

Tab. 8.

Cedat quæ veſtium purpura. Creſcit hæc, & nitet, non à vermiculo ſumitur, nec timet tineam. baccas quoque, nec marceſcentes protulerit; ſi tornare quoquo modo volueris; ne expolitis deceptus, natas à frutice, cum non nemine exiſtimes. quodcūque interim ſcalpſeris, id pelliciet, id recreabit, beneq. fulgido colore.

Ad ornamēta, quæ ... x figura, ... ulchritu... ine qua... ā, & ex... eriori ni... ore, vel ... ecora ac... eptione ... ōſiſtunt.

Deliciarum cauſa, quæ ſcilicet iucūditatem, hilaritatem, ac pretiū in luxu reſpicere videntur.

Perēniā, perpetua fere

Ad figuras ſuis picta coloribus.

Perennant iam qui in floribus flores, quæ ſeſe folia incidenda in perelegantes figuras exhibeant, vt flores quaſi auro, argentoque obductos, non in Ranunculis tantum, & Elichryſo, atque huiuſmodi pingit natura; ſed Cinaræ pomo, & Punicæ cytinis ſquamas nobis, quibus concinnare æmuli, nec noſtris poſſimus diuitijs.

Ad flores hic à floribus ſubminiſtrans, vt in ſui æmulationem hilariter pelliceret; æquis, ritèque iunctis particulis.

Ad nitidos colores

Ramis fruſtisq. elaboratis, & perpolitis.

Corallium pulchrum illud, nobile, & bene auſpicatum geſtamen. Quo vtinam mulieribus ſatisfactum eſſet, & adamantum, ac margaritarum vectigalibus parcerent, aut ornamentis ſi gauderent non pretio, quo dumtaxat hoc viluit, minimè ad ruſticas, & infantulos hos purpureos pelagicæ Veneris fructus demandaſſent.

Gemmas, & in Plantis non temporarias tātum florum, ſed & perennes ſurgentis in purpuram fruticis depromere voluit.

Partibus quibuſdam, præſertim medullæ ad teſſelata, emblemata, & globulos.

Oſſeis, vt Cuci & Dactilorum ad anulos vſque.

Setim. Sitah ex Arazim Laricis, ſeu Cedri genere nobilis in Salomonis templo materies, an Aegidi compar.
Ebenus. Indica nux. & Fic. Canna Indica farcta purpurea, ſiue nigra.
Ziziphus Cornus, Sorbus, Rubrerica Mexic. Braſilium. Buxum, cui honorata Plinio materies ſubiungitur Bruſcis, ac Molluſcis Acernis. immò ipſius etiam Alni criſpis, intortiſque muſculis ex arboris tubere. Pyrenæi Buxea hodie quoque Brouchon vocant Dalechampio. Quid, quodque lignum, Plinius dixerit. laminæ, ſeu bracteæ, quæ poſterius ex generibus Aceris ipſi ſunt Buxo, Palma, Aquifolio, Ilice, Sambuci radice, Populo præcipua. Nec Cornus ſpernitur, placent & colore diebus noſtris Ceraſus, ac Sorbus rubentes. Venis Olea, vtriſque Taxus & Iuniperus. Solido Ceratonia contextu.
Terebinthus à nobis operi reſtituta, materie lenta ad vetuſtatem fideli; eximij, ac nigri, nunc quoque maculoſi ſplendoris, nigrior olim Syriaca, ex qua calices tornabat Thericles, Ebeno ſuccedebat; Cytiſus inde forte congener; Africana Lotus ſi colorem reſpicias medulla. Splendidiusque variegatum maculis, & colore præcipuum nuperis Colubrinum.

Et in lignis, quæ colore criſpis, varijsq. maculis interuentorum diſcurſu ſolida ad læuorem denſitate, placere magis poſſunt & lapillorum locū in plantis habere. vel quæ temporum iniurias, aut teredinum nequaquam, aut minimum ſentire ſolent.

& odores præſuaues.

Metallophytum lignoſum à nobis inuentum, & huiuſmodi operibus varijs adhibitum.
Agallochum odore potius, & pretio, quam planta notum; & Calambac.
Cupreſſus, Cedrus, Thuya, Iuniperus, Aſpalathus, Santalum. Almugim Salomonis. Subiunge & Citrum, Atlantica munera, quæ ſeſtertijs tam multis, prædijs quoque commutata, menſis Ciceronis, Aſinij, Ptolæmei, Tiberij, & potiore eius liberti Nomij famigerata; ſi à Cedro & Thya diſtinguis, nam Cedri & Citri ſuorum fruticum ait Plinius, & Thyam quoque habet ſeiunctim: quod ſuis diſpiciendum locis. Inde & Roſeam quam radicem dicunt, ni ad Aſpalathum pariter, vel Santalum. alia apud globularios & ſcriniarios, & ſemper aliquid noui, plantis quidem; nedum facie; ſed nec à nomine ſalutatis.

Odorosq. etiam ſpiritus emittere, aërem ipſum odorum reddere, & cōclauia perfundere,

Ad ſonitum, & crepundia ſaltationū,

Ahouai Indorum.

vel ipſummet concrepare.

vel Temporaria, breuem exhibēt aſpectū.

Appoſita architecturæ, & picturæ rationibus, modiſq. diſponentibus.

Feſtiua ornamenta ramulorum, frondium, florumque, quibus poſtes, parieteſq. variè exornari ſolent, præſertim Myrto, Buxo, Muſco, Aquifolio, Aſparago, Abietinis, Laurinis. Tino etiam Lauroceraſoq. adſcitis: Funebria dicit Cupreſſus, indicante mœrorem obſcuriori natura, vel etiam apud Sinas. interueniunt in omnibus chartacei colores.

Aptius, quæ Phytarchitecto inſeruiant, & decorē, numerum, ac ſymmetriā dicere poſſint.

Aſportata hinc inde in partium feſtiuam ſpeciē, & ornatum.

Florilegia. Fodilegia. ad

Sparſiones plenis Liliorum manibus. & ſepulcra, & menſæ, necnon viæ, & pauimenta decorantur.
Coronas Gregarias Sympoſiacas ſcilicet, & Venereas, Serta, Corollas, trophia, Strophiola [ſtrupi e Verbena] folijs, floribus, ſimplicitate, aut permixtione, odore, colore, varietate placentibus, & vel Catoni probatis.
Faſciculos [Seruiæ antiquis.] Principum Amaſiarum, ſed & Scholaſticorum concluſioniſtarum, & quarumcumque congreſſionū; vt iā in hortis ampliores dominis, certè è floribus, quā à fructibus prouentus, & olieta cedant violarijs omni ex parte, mortalium plurium creſcente, & luxu, & luſu. Corollas, manipulos, torques e Cacaloxochitl odoro, & perleganti, reuerentis ſalutationis gratia Mexicani offerunt. Interueniunt & ramuli vt Myrti, qui in conuiuijs antiquitùs ſuas partes habebant, vnde ad Myrtum canere dictum, carmina præſertim Aeſchili, & Steſichori.

Elegantiora, odorataq. magis, & quæ hilarius nitent, aut virent. Et quæ myſterij celebritatem quandam, aut ſignum habebant, vt in ſequentibus, quæ raritatem, aut gratiā oculis, naribusque noſtris; necnon manibus: capitibus certè, vel auriculis etiam fœminarum.

Thyrſi Dionyſiaci, & Feſtiui, & militares, Hedera plurimū circumuoluēte. nondum enim Medici infimis proſtituentes operibus eam ab arborū, murorumq. foraminibus ad factitia humano in corpore traduxerant, à quibusque certè ſemota immundis cauernulis, in Bacchi ierat ſuperba trophæis.

Virores inter ac furores, ſtrepitus, ac impetus quæ feſtiua.

Celebretur à Plinio, veſtium cum floribus antiqua æmulatio. illarum certè plurimi è plantis colores, & è Cocco prior, non alia hodie purpura, non conchilio. Veſtes ſuperantur, vel etiam in ſacris, vel etiam regiæ; nec mutuatis aliunde coloribus.

Honorū ergo, quæ dignitatū ſigna, gloriæ humanarū actionū inſignia, præmiorū arrhæ, eſſe ſolent.

Viritim ad tributa ſolemniter conferenda, aut proferenda.

Coronæ. quas & ſacras, & militares auro, Quercu, Pino, Olea, Loto, Myrto, Aeſculo, Ilice, Gramine, Bacchare, Apio capiti circumeuntes antiqui habebant, & collares, & ſutiles, & pactiles. Ianus inuenit. Addiderunt nuperi Braſſiceas, & Pampineas, vt Archipoëtas luderent. Prima autem floris Papyri, chartacea ſcilicet auctoritate dignitas, è quo antiqui Deos coronabant. ipſa tandem Hedera in Antiſtherijs ſolemnibus vſurpabatur, & doctarum frontium præmia, quæ non Bacchi tantùm, ſed Alexandri exercitum coronauit. Graminea Romanis nobilior, quæ obſidionalis, quæ Fabij, illius qui rem cunctando reſtituit.

Cōcinna denique magis in plātis, & quæ ſpectatu decora, at in Papyri flore, nec pulcritudo, nec niſi cœnoſus odor: ſed propria chartæ dignitas, & Dijs tributa, & quamuis ſimplex corona merito Ageſilao placuit. Charta ſi quidē famā & dare, & firmare potis eſt, in ea perēnis ipſi corona, in qua hucuſque vixit, viuetq. diu ſecurius ab hinc fæcundiſſima impreſſione ea in multiplicem prolem propagata.

I nunc, & plantas ſperne, qui Phyſicæ ſolidioris faſtidis ſtudia; iam & honores è ſtirpibus ſumis, & titulos, quibus incedas inflatior, nec ſatis eſt ære, marmoreq. vultus, ipsūq. corpus, vel etiam vndequaque in coloſſum extendiſſe: ni ſimul & metalla, & lapides, ac gemmæ palmas exprimerent, corollas, virgellas, ſequaceſq lambentes Hederas; quibus potiora ſumeres, & illa quæ cum plantis ipſis minus forte intelligis ornamenta.

Palmæ ex Palma inde dicta, nam ſi figuram ſpectes Chamæriphen dumtaxat a nomine accipies. habes autem ex Oleis quoque, & alijs clarioribus ſtirpibus Palmas ſuis quidem titulis, eo autem ab ipſa Palma victorio nomine, quod pondera vincat, contra ea reſurgens, præter aliorum ſtipitum morem, qui inferius flectuntur, vnde nobile illud & famoſum problema. Subiunge & varios ramos, quibus & victoriam dicebant & lætitiam, & venerationem. Ferebant & Victoriæ nuntij, vt illi ab Hidaſpe.

Sagmen illud Hierobotani Verbenæ virgula, quæ victoribus porrigebatur à victis, vnde herbam dare prouerbio. ſcilicet, & Fœciales, & Patratus Pater fœdera facturi, vel bella indicturi è ſacris Capitolij ſumpta Verbena tempora vincti: & Verbenarij legati dicti ſunt. Simplicius certè ſuccedebat & Gramen.

Quæ altius quidquam exprimere ſolent.

In locis conſtituta, ſpectandaque in egregiæ ipſius actionis memoriam, & celebritatem.

Trophæi modo. florida, frondeaque trophæa, ramique arborum, hoſtium ſpolia in trophæa ſuſtinentes. quibus ſecundò adſcripſeris, qui ad inſignium Virorum fores affigebantur rami.

Quæ decenter & fulcire, & ornare poſſunt, beneque conſpitua.

Si pro brutis modò aliquid colligere vis, ijs ſupellex tota, immò & quæ reliqua; aut habent, aut habitant, ſi à cauernulis primæ matris excipias, in plantis eſt. Quid verò præter nidos dices? vides latibula, & ſtructuras, ædificia vides: vin' viterius habitum? vin' veſtes, & armaturas? non ſolum vegetantiū è genere eſt quodcumque animalia conueſtit, quodq. ab ipſis nos abripimus; ſed à plantarū viſceribus expetitur Xilopthoro, quod ipſum munit, quo in tegumento cochleas, quibus armis Erinaceum æmulatur, & Hiſtricem. hiſce dum includitur, ab his dum prorumpit noſtras ludit vermiculus lacinias, & quæ mutuatæ communiunt, ſquamas, herbaceis ridiculis feſtuculis indutus, lignei ruderis veſte.

Nil ferè vt inutile, nil non plurimum vtile in plātis agnoſcere debeas, ſimulq. ſpectandum: contemnendum numquam.

Collige cum D. Ambroſio. Nihil vacat, nihil inane terra germinat, quod tibi putas inutile; alijs, immò tibi ipſi frequenter alio vſu eſt vtile.

Energia, & preſtātia Plātæ viuētis.

Corpore agens ipſo.

Immediatè quidem appoſito, partibus

Inferioribus nimirū radicibus.

Interfluis non ſolum liquoribus terra attemperatur ariditas; ſed & intermiſtis radicibus, atque radiculis quaſi ligamentis labiles in compoſitum colligantur partes, neve in biatus fatiſcant, connectuntur in vnum. viuis terra palis. viuis fulcitur trabibus. apprimè Dantes ita arbores dixit; nec abluſit acernis, itidem trabibus præceptor Virgilius. Quid verò poſſint globoſi ceſpites reſiſtendis ictibus, qui muniunt, qui defendunt, probè milites ſciunt. Quæ autem exiccatio vliginoſæ Hydropis in terra ab ebibentibus radicibus, Agricolæ.

Superioribus.

Perpetuis, ſeu perennibus membris.

Protenſis ſcilicet in condenſum ramis, ſempiterna, vel alterna fronde, tegumenti non parum habemus. Habent bruta: terra habet. Huic veſtis pleniſſimo viridario: varia radiorum diſpenſatio, varia ſtillicidij vel moroſi ratio, & illis & nobis vmbra gratior quam prætendunt, ipſaq. temperies. fontiumq. vindicata, importunis ab æſtibus refrigeriā.
Parietum inde, vel à ſyluis plenioribus; vel non tantum mortuis; ſed viuis etiam, & armatis ſepibus, quibus repellantur iniurijs quicumque, ſiue ratione careant, ſiue ea abutantur; quinimmo altiores illæ, vel etiam ipſis colluctantur ventis, eorumq. frangunt vires, diſijciunt agmina, in auras tandem molliunt amicas. Porro pacem & regionibus faciunt ſtatutis, ſeruatis non ſaxeis, ſed viuentibus in teſtimonium terminis, quod & in agris ſepiuſcule, & agellis præſtiterint.
Pergamus in Aediſtirpium. extollimur brachijs quaſi ſcalis, ne aqua, ne dentes deſtruant, obruat. Cunas priores hominum, miſeliique, vel beatiores potius ſuſpendunt: nidos auiculæ ab humore, ab inſidijs inhabitantes longius. Fuère qui turritis arboribus ſigna in conuictum, Nolasque proferrent in altum.
Domos ipſas arboreas, tabernas ſcilicet, caſasq. appoſitas, & ſuperpoſitas tabulationibus additis, vt in condenſis bene Moris non raro videre erit. Quæ ſponte & ſyluæ durioribus apparauerint, gramine molliuſcule in grabatum ſubſtrato. Palatia certè è Multifico illa Indica, & grandioribus Platanis: cœnacula in pluribus, & antra, cryptas, vel in vnius caudice in cauernam aperto: latibula, ſpelea ferarum, auium habitacula vniuerſa. Quam multa & nobis abſcondunt & illis? Quam multum ruboris virore excuſatur: Non raro tamen magis exerunt aurium, quam impediant, vel retineant oculorum.

Fructuū à fœtu abſoluto diſpenſatione.

*Nobis ſcilicet pariunt, colligendosq. porrigunt nobis fructus, quos abſque * iniuria plantæ vlla vſurpare licet.*

Vt Calampac [præſtantiſs. ſcilicet Agallochum] & radix Tauzarghent Mauritanorū quæ non alio igniculo in ſuffimenta, ſed proprio inhalitus ſpiritu ſoluēte cōclauia replent odoro particularum effluuio. Arabiæ felicitas multiplici huiuſmodi perfunditur ſpiritu, quam vel ſupra annuos prouentus expilatā, vno vt adoleret in die Poppeę ſuæ Nero ille qui laudatorem Cardanum ſortitus eſt, compilauit, cōcremauit.

Eminus miſſis particulis.

Diſſlatione, ac euaporatione ſolita partiū.

In circumfuſum aërem

Salubrem ipſum reddendo, noxamq. eius, & prauitatem corrigendo, vt — Olea. Vitis. Roſmarinus. Laurus. Aurantiorum omne genus. Eleagno florente: Paradiſeam vocant.

Odoribus reſpergendo bene fuſis, ſiue etiam minus gratis, indeq. fœtoribus. — Azadaracth, itidem, & Nocturniflora, inde Triſti dicta. Alapathus rorata, Irinis ad inenarrabilem vſque ſuauitatem Plinio. imbribus Roſa illa odorifolia vna. Neglenctir Belgæ vocant.

Corrumpendo, vitiando, vt — Cicuta. Cannabis. Buxus. Oryza. Frumentacea plura.

In adſtantia corpora vmbra, ſcilicet ¶

Magis, minusq. fouendo, iuuandoque, vt — Pinus, Iuniperus, Acer, Fraxinus, cuius vmbrā venenatis ſerpentibus inimicam dicunt.

Nocendo, perturbandoque, vt — Taxus ad mortem vſque, vt ſcribunt, Sorbus, Buxus, Nux, Iuglans, vt vulgo quoque notum. Cupreſſus denſior.

Emiſſione occulta partiū, inſolēti, rara, ac mirabili efficacia.

Hac in domo, aut villa ſata arbore Aquifolij veneficia propulſantur, Plinio † ramis fulgura, & faſcinationes, Ruſticis apud Matthiolū. Hàc Scylla in veſtibulo viuēs [cuius præſentia omnes plantas iuuari ac tueri ſcriptū] arcere maleficia dicitur, quod albo Chamæleoni Carlinæ dicto, etiā dum floret exiccato tribuitur. eadem Phu implantata, domeſticā concordiam facere, Aſphodelus ante portas Villarum ſatus contra Veneficiorum noxam antiquis. Ramni tertij ramus valuis ac feneſtris impoſitus: Betonica à piaculis omnibus domum in qua ſita ſit immunem reddere. Altius porrò Ficus & Laurus fulminibus obſiſtere. Huiuſmodi fortè ſpirationibus Palma mas fœminā cum obices altitudine ſua tranſcenderit reſpicit, atq; fœcundat, quod tamen multò faciliùs receperis. nec Bulbum aut Ficum vel prouerbijs ſuaſus contra fulmina quæritaueris.

Quæ delectent ſimul, & proſint ſiue forma, ſiue odoratis ſpiritibus, & Natura vel artis miniſterio exhibita plures erunt in hoc genere. Mouebit florum gratia non nares tantum, & oculos, ſed & mentem ipſam. Ea vel hyemali, vt adnotauimus tempore Ver tibi pleniſſimum in Bulborum familia, & Anemonum effundet ſi à Colchicis, Crociſq. inceperis. Omnimeſtres plures, kalendas ornare poterunt, concurrente Roſa. plurimam anni partem Gelſimina floribus copioſè promiſſis. Omni tempore fructibus Aurantia. Florum & fructuum mira in multiferis vbertas. Succeſſio inordinata in dies effuſione Ephemerorum, Hemerocallium, aliorumque. Contextus in Conuoluulis quaſi appenſis aulæis. aureis in Aeriuola floribus, pomis in Balſamina, cæruleis veluti gemmulis in Lazura, lacteis calathis in Smilace, triquetris marſupijs in cordato Piſo. Pyramidalis in Cupreſſo viror, comatus in Pino, crucibus eleganter decuſſatus, diſtributus in Abiete, in faſtigiatam denſitatem lepidè protractus in Beluedere inde vulgo dicta. humiſparſus in Nummularia catillatus in Cuſcuta, ſquamoſus in holoſerici nitorem in tapetis inſtar in Lycopodio. Quid porro multiflora & prolifera? Quid ſpica, vmbellæ, racemi, corymbi? Aſter Sol ille inter Plantas? Quid cæleſtis Iridis nitor, & colorum in Amaranttho illo Pſittacorum æmula concertatio, frons in tam multis ſempiterna, & Elychriſi aurum marcoris neſcium? nonne omnia excitare, recreare nos valent?
Agminatim inde ſi inuaſerint, quæ in conſpiratione illa, quā elegans quoquouerſum effunditur ſpecies? Vilior ſeges, & ſimplicior, & frequentior pulchritudinem habet multa viroris æqualitate: Linū & quæ calcantur graminæ replicata denſitate. Minutus in Vineto obſcurior aſpectus, Rutilus in Laureto, incanus in Styracetis noſtris, quam iucundè ſeſe obijciunt? placet vel ad cinereū dilutus in Tyburtinis, & Interamnatibus olivetis. ſua inter Fabeta per lymphas ſcaphis, thalamiſq. ſubeuntes conuiuari, deliciari ſolebant Aegyptij. ... bris & viroribus inuitati ac retenti. ...

Quæ collectionū replicatis firm... nexibus, cōpre... pora, vincit, re...
Interiecta quæ ... iuuāt. quæ imp... dum faciunt, & ... in diuerſa ad... tenduntur, ſuſ... circumundiq. ... Primas habeāt ... tus, Ficusq. il... Miratur Plinius ... tùm gratia Plat... no per maria p... vinoq. enutrita ... lebratā in Ath... demia, magis ... gelidum fontē ... tiani Conſ. conu... & thoros præbe... Comite. Veliter ... Princ. xv. conuiu... clinio. monumē... Cretica, ſemper ... tynica, quæ lo... cuit, vt ſub ea ... ad Europā com... elegerit. Lotus ... bus expetitur P... rū petulantia b... latiſs. expatiant... in vicinas domo... ſilientium, nulli ... breuiorē quæ ne... ferat hyeme dec... lijs: nulli cortic... rem eſſe quod ... oculos excipiat; ... res, validioreſq... plures, vt dixiſſ... bores liceat. De... illa ſe ſemper ſe... ſis ad terrā ram... plicem propagin... ait Plinius copiar... ſubter intuēti ſp... fornicato ambitu ... exhibet conclu... cumſepientis nem... iuria illa fuerit ... muntur arbores ... nobis difficiles vi... fructibus porrigē... crū Chameplata... in hoc genere ... habere.
*Poma, Nuces, Bacc... quæ legenda offe... gumina. In nos mi... pertis protinus ex... ſupijs Balſaminæ ... prouocatæ, eiacu... patiens illa: ven... buenda credant, ... pum in pennas hab...
Particulæ à plātis e... in halitus fuſæ, qu... termixtæ vel diſij... diffundant; vel tor... craſſiuſculum red... ſiue odorum, ſiue ... & graue. Longius ... latiusq. effundi, v... uioribus diſcamus ... Dracunculi cucul... Phalli cœnoſa illa ... quàm longiſſimè ... muſcas prouocant ... uocant; Tuliparum ... ſpiritus, quamui... Scarabæos. quid ſi... ſa quamuis parùm ... nobis ſentiatur, A... ſpas, & huiuſmodi ... las à longè ad ſe tr...
¶ Particulæ, quæ ſola... dijs pertrāſeuntibus ... tur, eosq. ita qua... infectos reddāt, imb... vt ad corpora cum ... mul ferātur, & imp...
† Ignores hic facile, & ... prorſus dicas, an m... particulæ à plantis, ... & quomodo; parit... aliquid ita fit, vel ſi...
Facies, ſpeciesq. ... quæ ex coloribus, ... odoribus qui in nos ... tur, vel in ſingulis ... familijs, & conſitis ... plantatis. Nec hum... noſtrique, aut Natu... rieres, & quæ rigua ... runt, aliud præter ... menta, aut diſtin... quidquam apponunt ...